

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM
2012-2015**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Nikola Petruželová

**Postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním
prostředí**

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012-2015

BACHELOR THESIS

Nikola Petruželová

Position investigative journalism in the Czech environment

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

Nikola Petruželová

Poděkování

Ráda bych poděkovala za vedení bakalářské práce a odbornou pomoc při jejím zpracování paní doc. PhDr. Aleně Svobodové, CSc. a dále všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na investigativní žurnalistiku v českém mediálním prostředí. Nejprve je investigativní žurnalistika vymezena teoreticky, je popsán její historický vývoj a jsou shrnuta kritéria tohoto oboru. Práce zahrnuje soupis formátů souvisejících s investigativní žurnalistikou v českém mediálním prostředí. Další kapitoly se zabývají právními aspekty a novinářskou etikou v rámci investigativní žurnalistiky.

V poslední kapitole jsou představeny dvě konkrétní kauzy z českého mediálního prostředí, které jsou považovány za práci investigativní žurnalistiky. Praktická část zkoumá formou dotazníkového řešení a rozhovoru zájem lidí o kauzy investigativní žurnalistiky a jejich názory na tuto problematiku.

Klíčová slova

Etika, formáty investigativní žurnalistiky, historie, investigativní žurnalistika, kauza, média, právo, vývoj investigativní žurnalistiky.

Annotation

This bachelor thesis is focused on the position of investigative journalism in the Czech environment. Firstly the investigative journalism is theoretically defined, described in its historical development and the criteria are summarized. This thesis includes inventory formats which is related with investigative reporting in the Czech media. Further chapters deal with legal aspects and journalistic ethics within investigative journalism in general.

The last chapter focuses on two specific media case of the Czech environment, which these case are considered as the works of investigative journalism. The practical part examines people's interests in cases of investigative journalism and their opinions about this issue through the questionnaires and interview.

Key Words

Case, development of investigative journalism, ethics, formats of investigative journalism, history, investigative journalism, law, media.

OBSAH

ÚVOD.....	9
------------------	----------

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika investigativní žurnalistiky.....	11
1.1 Definice pojmu investigativní žurnalistika.....	11
1.2 Původ a vývoj investigativní žurnalistiky ve světě.....	12
1.3 Vývoj investigativní žurnalistiky v České republice.....	13
2 Současná investigativní žurnalistika v českém mediálním prostředí.....	16
2.1 Formáty investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí.....	16
2.2 Investigativní žurnalistika v televizi.....	17
2.3 Investigativní žurnalistika v tištěných médiích.....	20
3 Právní aspekty investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí.....	22
3.1 Svoboda projevu a informací.....	22
3.2 Regulace investigativní žurnalistiky.....	23
3.3 Způsoby získávání informací.....	24
3.3.1 Skrytá kamera, odposlechy.....	24
3.3.2 Provokace, sledování.....	25
3.4 Ochrana zdroje informací.....	26
4 Etické aspekty	28
4.1 Etika novinářské činnosti.....	28

4.2 Etický kodex Syndikátu novinářů.....	30
4.3 Osobnost investigativního novináře.....	31
4.4 Čeští investigativní žurnalisté.....	33
5 Vybrané tuzemské kauzy investigativní žurnalistiky a jejich popis.....	36
5.1 Základní faktory investigativní žurnalistiky.....	36
5.2 Kauza Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni.....	37
5.2.1 Popis kauzy.....	37
5.3 Kauza Víta Bárty – Financování poslanců strany Věci veřejné.....	39
5.3.1 Popis kauzy.....	40
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 Empirický výzkum.....	41
6.1 Cíl výzkumu.....	41
6.2 Hypotézy.....	42
6.3 Výzkumná metodika.....	43
6.4 Výzkumný vzorek.....	44
6.5 Analýza výzkumu.....	46
6.6 Výsledky výzkumu.....	59
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	64
SEZNAM GRAFŮ.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

V současné době se v naší společnosti běžně setkáváme nejen s řadou pozitivních, ale především negativních jevů. Je velmi složité tyto jevy rozpoznat, hodnotit je a řešit. Významnou úlohu v tomto směru mají média, jejichž úkolem je objektivně informovat čtenáře, posluchače či diváky o dění kolem nás, ale také upozorňovat na nedostatky a odhalovat nekalou činnost, jako je například korupce, zneužívání moci či organizovaný zločin. A právě odkrýváním obdobných neduhů se zabývá investigativní žurnalistika.

Cílem této bakalářské práce je ukázat postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí a v rámci výzkumného šetření zjistit, jaký je zájem lidí o investigativní činnost a jednotlivé kauzy a jaké jsou jejich názory na tyto kauzy i na přínos investigativní žurnalistiky.

V první kapitole teoretické práce je stručně vymezen pojem investigativní žurnalistika, popsán vznik, původ, historie a působení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí. Druhá kapitola se věnuje konkrétním mediálním oblastem, ve kterých investigativní žurnalistika působí a popisuje její formáty. S investigací jsou úzce spojeny i právní a etické aspekty, jimž je věnována pozornost ve třetí a čtvrté kapitole. Ve čtvrté kapitole jsou představeni významní čeští investigativní žurnalisté. V poslední páté kapitole teoretické části jsou na základě kritérií investigativní žurnalistiky rozebrány dvě mediální kauzy.

První kauza se týká Právnické fakulty Západočeské Univerzity v Plzni, která je známá především kupčením s tituly. Druhá kauza se týká exministra dopravy Víta Bárty, který byl obviněn z uplácení poslanců politické strany Věci veřejné. V bakalářské práci je kladen důraz na investigativní styl, který s tématem práce souvisí nejvíce.

Média si během své existence prosadila významné společenské postavení, jsou součástí veřejného života a odhalovat ve veřejném zájmu problémová místa ve společnosti je jejich úkolem. V současné době se stále častěji setkáváme s neetickým jednáním přesahujícím hranice morálních hodnot, přibývají kauzy, jimiž se investigativní žurnalistika zabývá. I to byl důvod k výběru uvedeného tématu této bakalářské práce.

Politika je jednou z oblastí, kde se zrodilo slovo korupce. Korupce je zneužití postavení nebo funkce v politice, veřejné správě či v soukromé sféře pro finanční či statusový zisk a dále jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu.¹ Avšak korupce se rozšířila i do dalších oblastí společnosti, jako je sport, zdravotnictví, školství, veřejné instituce a mnoho jiných. Investigativní žurnalistika je východiskem, jak vyjádřit svůj postoj, nesouhlas, mínění o veřejných činitelích i boj proti nim. Proto je v této bakalářské práci popsán vývoj investigativní žurnalistiky a její současné působení v českém mediálním prostředí. Na základě názorů veřejnosti je v praktické části také zkoumán zájem lidí o investigativní činnost a přínos tohoto odvětví žurnalistiky pro odhalování a řešení výše uvedených problémů. K realizaci tohoto cíle byla zvolena kvantitativní výzkumná metoda dotazníkového šetření a pro doplnění problematiky byl uskutečněn rozhovor s investigativním novinářem. A ve splnění uvedených cílů by měl spočívat i přínos této bakalářské práce.

---

¹KLIMEŠOVÁ, M., „*Korupce v ČR*“, [online]. 2012, Vydal Respekt Institut, [cit. 2014-11-15].

Dostupné z:

http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/16251/metodika_o_korupci.pdf

1 Charakteristika investigativní žurnalistiky

Pro porozumění pojmu investigativní žurnalistiky je nutné definovat samotnou žurnalistiku jako takovou, která je jejím východiskem. Žurnalistika (původně z francouzského slova journal = žurnál, deník) je typ veřejné komunikace či společenské činnosti, která je charakterizována určitými atributy. Jedná se o zveřejňované soubory komunikačních projevů zachycujících společenskou realitu. Multiplikací a rozšiřováním komunikačními kanály působí žurnalistika na příjemce odlišně, formuje názory a vyjadřuje veřejné mínění.² O něco konkrétnějším významem jsou sama sdělení, která se v tomto typu veřejné komunikace distribuují a která mají svá výrazová a kompoziční specifika. Novinářství neboli žurnalistika, je pojem, který je široce obsáhlý a velmi těžko uchopitelný.³

Žurnalistiku jako společenský jev popisuje anglická spisovatelka Rebeca Westová. „*Společnost potřebuje oči, tak jako člověk potřebuje mít oči, aby věděl, kam se ubírá.*“⁴ Z obecného pojmu žurnalistiky se oddělila investigativní žurnalistika jakožto jedna z jejích součástí.

1.1 Definice pojmu investigativní žurnalistika

Investigativní žurnalistika nese v anglickém jazyce název „investigative journalism,“ což znamená pátrací, vyšetřovací žurnalistika, jejímž cílem je zveřejňovat záměrně utajované materiály, které však představují pro společnost důležité a cenné informace.⁵ Investigativní žurnalistika představuje autorské šetření ve společenském zájmu, s budoucím zpravodajským odhalením v médiích. Motivem investigativní práce je důležitá a přínosná informace, která má pro veřejnost velký význam, ale v rámci zájmů určité prosperující skupiny ve společnosti má být zatajena. Předmětem práce investigativního žurnalisty je tedy odhalit něco, co se ostatní média nedozvěděla nebo se

---

² VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 16. ISBN 978-80-86723-87-7.

³ KÖPPLOVÁ B., JIRÁK J., *Masová média*. 1 vyd. Praha: Portál, 2009, str. 77. ISBN 978-80-7367-466-3

⁴ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 17. ISBN 978-80-86723-87-7.

⁵ OSVALDOVÁ B., HALADA J. A KOLEKTIV, *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. Vyd. Praha: Libri, 1999, str. 219. ISBN 80-85983-76-1.

v rámci zájmů svých vydavatelů pokoušejí před veřejností skrýt, a to i z důvodu dobrých mravů. Poté nastupují investigativní žurnalisté, kteří se chopí této výzvy a podstupují tak i častá rizika spojená s touto profesí. Investigativní zpravodajství se snaží o hloubkový žurnalismus, přičemž je tato činnost velmi náročná na čas i na finanční prostředky než jakékoli jiné zpravodajství.⁶ S tím souvisí profese investigativního žurnalisty, kterou nedokáže vykonávat každý novinář. V českém mediálním prostředí však najdeme řadu významných investigativních novinářů, jako jsou například Jaroslav Kmenta, Jiří Kubík, Sabina Slonková, Josef Klíma a mnoho dalších.

Je důležité, že úkolem investigativní žurnalistiky je zveřejňování zamlčovaných či odpi-
raných, ale pro veřejnost přínosných informací, což předpokládá dlouhou a důkladnou
rešerši a shromažďování faktů, na kterých pokud možno, pracuje celý tým reportérů.⁷
Podle Jaroslava Kmenty je cílem investigativní žurnalistiky rozuzlit nekalé praktiky
především v politice, ve státních institucích, ale také v oblastech tzv. veřejného zájmu.
Naznačit možný zločin a odhalit korupci.⁸

1.2 Původ a vývoj investigativní žurnalistiky ve světě

Ve světě se první případy investigativní žurnalistiky objevují na počátku 20. století ve
Spojených státech amerických. Její původ a vznik se pojí s dlouholetou demokratickou
tradicí, s hluboko zakořeněným a využívaným principem svobody slova v USA. V té
době vznikla skupina žurnalistů, která byla označována jako „*muckrakers*“⁹ a zabývala
se odhalováním a zveřejňováním informací, týkajících se narušování společenského
života, lidských práv a korupce. Mezi slavné *muckrakers* patřili například Ida M. Tar-
bell, Lincoln Steffens a Upton Sinclair.

---

⁶ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 12. ISBN 978-80-86723-87-7.

⁷ BUDAI, D. *Investigativní žurnalistika realizovaná z otevřených zdrojů*, Olomouc 2012. [cit.2014-11-24]
Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky.
Dostupné z: http://theses.cz/id/kjdfej/INVESTIGATIVNI_ZURNALISTIKA_DAVID_BUDAI.pdf

⁸ KMENTA, *Investigativní žurnalistika*. [online]. 1993-2014, [cit. 2014-11-24]

Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/uvodem>

⁹ DICTIONARY, *Muckrakers*. [online]. [cit.2014-11-26]. Dostupné z:

<http://dictionary.reference.com/browse/muckrakers>

Významnou kauzou investigativní žurnalistiky byla americká aféra Watergate, která vedla k pádu prezidenta Richarda Nixona v roce 1972.¹⁰ Jednalo se o politický skandál, který přišel na světlo během prezidentské kampaně, kdy byla odhalena protiprávní činnost Republikánské strany. Hlavními nekalými praktikami vůči konkurenční Demokratické straně byly odposlechy. Za celou aférou stáli především dva investigativní reportéři z Washington Post, Carl Bernstein a Bob Woodward. Nelze však říci, že za svržením prezidenta stáli pouze tyto dva reportéři, bylo to díky americkým médiím, která intenzivně a důsledně aféru sledovala. Carl Bernstein to popsal v článku "Kultura idiotů", který v roce 1992 u nás otiskl týdeník Respekt (35/1992): "*S Bobem Woodwardem jsme o ní (aféře Watergate) začali psát v létě 1972. Spolu s námi se jí tehdy ve Washingtonu věnovalo zhruba 2000 reportérů. Po šesti měsících jich zůstalo jen čtrnáct. A pouze šest z těchto čtrnácti mělo od redakcí pokyn jít hlouběji do problému ...*"¹¹ Prezident Nixon pod tlakem veřejnosti a důkazů 8. srpna 1974 dobrovolně odstoupil z funkce.

Aféra Watergate byla prvním velkým případem investigativní žurnalistiky a tím se zvedl zájem veřejnosti. Média se pod vlivem nebyvalé pozornosti, která Watergate vyvolala, začala více zaměřovat na investigativní obsah a vzniklo i záměrně mnoho oddělení, s cílem odhalování nových kauz. Lze tedy tuto aféru považovat za počátek nového odvětví žurnalistiky, tedy investigativní žurnalistiky.

1.3 Vývoj investigativní žurnalistiky v České republice

Investigativní žurnalistika má v českém mediálním prostředí poměrně krátkou historii. Výrazně se objevuje až od roku 1994. Do té doby a především v období totalitního režimu bylo nepřijatelné se zabývat investigací, navíc podle slov Jaroslava Kmenty nám chyběly zahraniční vzory. V západním světě pátrací žurnalisté řešili celou řadu kauz, odhalovali korupci, podvody a morální přešlapy politiků. V porovnání se situací v naší zemi, kde panovala přísná totalita a cenzura, což ovlivnilo vývoj investigativní žurnalistiky, v ostatních zemích se toto odvětví žurnalistiky postupně rozvíjelo. Po roce 1989

¹⁰ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 12. ISBN 978-80-86723-87-7.

¹¹ ŠMÍD, M. *Dva roky s aférou Watergate*. [online]. [cit.2014-11-26]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/p45grah.html>

měli čeští novináři možnost následovat průkopníky tohoto žurnalistického stylu v západních zemích, bylo to však náročné vzhledem k tomu, že se neměli na koho obrátit. Neexistoval vzor nebo předloha, podle níž by se tato činnost mohla vykonávat. Nebyl nikdo, kdo by měl s investigativní žurnalistikou zkušenosti.¹²

Za první větší kauzu investigativní žurnalistiky u nás lze označit aféru Wallis v roce 1996, při níž byl podezřelý z úplatku a převedení majetků z vlastnictví státu do vlastnictví nestátních subjektů šéf centra kuponové privatizace Jaroslav Lizner. Obrovský pokrok v rámci investigativní žurnalistiky učinili Josef Klíma a Radek John s pořadem Na vlastní oči, který začala vysílat TV Nova. Pořad se vysílal od poloviny 90. let až do roku 2009, kdy jej televize ukončila. Po pauze byl znovu na krátkou dobu obnoven.¹³ Postupem času začaly vznikat další pořady s podobnou tématikou, jako bylo například Občanské judo.

Významné investigativní případy byly odhaleny deníkem Mladé fronty Dnes, který svou činností intenzivně ovlivnil politickou scénu. Aféra bývalého předsedy vlády Stanislava Grosse byla typickým příkladem úspěšné práce novinářů, která v konečném důsledku vedla k odstoupení tohoto politika z funkce.¹⁴ K dalšímu úspěchu v práci MfD patří odhalení falešných dárců peněz pro ODS v roce 1997, což vedlo k pádu Klausovy vlády a vytvoření prozatímního Tošovského kabinetu odborníků.

Událost, v níž figurovala řada mocných lidí mafie, odhalil redaktor MfD Jaroslav Kmenta. Kauza Mrázek, popisovala aktivity mafiánského šéfa českého podsvětí, který po revoluci začal podnikat, postupem času to však dotáhl daleko. Vytuneloval několik bank, podplácel vlivné lidi na české scéně a vlastnil spis, plný desítek podezření z korupce, ovlivňování zakázek a podvodů. Tento spis nesl název Krakatice a obsahoval řadu obvinění na politiky, podnikatele, bankéře a úředníky. Spisovatel Jaroslav Kmenta se tomuto případu věnoval intenzivně, proto čelil i mnohým výhrůzkám a podstupoval

---

¹² KMENTA, *Investigativní žurnalistika v ČR*. [online]. 1993-2014 [cit. 2014-12-12]

Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/investigativni-zurnalistika-v-cr>

¹³ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 13. ISBN 978-80-86723-87-7.

¹⁴ VALOUSEK, R. *Investigativní žurnalistika zaměřená na práci v deníku MFD v letech 2001-2007*.

Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Dostupné z:

https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35221/1/Valousek,_R_Investigativni_zurnalistika_JS_2009.pdf

velké riziko. Podařilo se mu napsat trilogii Kmotr Mrázek a případ tohoto bosse českého podsvětí byl také zfilmován.¹⁵

V českém mediálním prostředí byla a je řada korupčních skandálů, liší se pouze tím, že se vyskytují v rozdílných úrovních. Mezi známé patří kauza Jiří Čunek, který byl podezřelý z úplatků. Druhá kauza Stanislava Grosse vznikla pro nevyjasněný zdroj peněz na zakoupení nového bytu. Z dalších lze jmenovat případ Radovana Krejčíře, který má na svědomí daňové podvody v řádu desítek milionů, kauzu poslance J. Moravy přistiženého při shánění kompromitujících materiálů na Olgu Zubovou ze Strany zelených či aféru bývalého předsedy vlády Věcí veřejných Víta Bárty.

Vývoj investigativní žurnalistiky v České republice má různorodý a především krátký vývoj. Od 90. let se tato činnost rozšiřovala, rostl zájem o objevování a odhalování nekalých praktik politických představitelů. Investigace se z tištěného periodika, Mladé fronty Dnes, postupně dostala do televize. Stále to byla ale doba pokusů a omylů. Občas se nějaký případ povedl a občas taky ne.¹⁶ Problémem České republiky byla především dlouholetá absence demokracie, cenzura a odlišné společenské klima, na rozdíl od vyspělých západních států, kde vývoj investigativní žurnalistiky má mnohem hlubší kořeny.¹⁷

---

¹⁵IDNES, MF DNES, *Kdo je kdo v kauze Krakatice*. 2008 [Online]. [cit. 2014-12-12] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/dokument-kdo-je-kdo-v-kauze-krakatice-dvy-domaci.aspx?c=A080922_094741_domaci_jte

¹⁶KMENTA, *Investigativní žurnalistika v ČR*. [online]. 1993-2014 [cit. 2014-12-12]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/investigativni-zurnalistika-v-cr>

¹⁷VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: ÚJAK, 2010, str. 13. ISBN 978-80-86723-87-7.

2 Současná investigativní žurnalistika v českém mediálním prostředí

Se současnou investigativní žurnalistikou se můžeme nejčastěji setkat v pořadu Očima Josefa Klímy, což je pokračování pořadu Na vlastní oči, vysílaného FTV Prima. Další publicistický magazín zaměřený na politické, ekonomické a společenské kauzy přináší pořad Reportéři ČT. V rámci tištěných periodik je stále Mladá fronta Dnes jedním z hlavních deníků, který přináší investigativní zprávy z domova i ze zahraničí. Mezi další patří i Hospodářské noviny a časopis Respekt. V současné době v rámci investigace vzniká řada projektů, nadací jako je např. Nadační fond proti korupci, jehož zakladatelem je generální ředitel Stanislav Bernard. Základní vizí a cílem této nadace je stav, kdy začne společnost vnímat korupci jako zločin, včetně přístupu k podezřelým veřejným činitelům. Stav, kdy korupce nebude standardem dnešní doby, ale naopak bude představovat nekalou činnost, ke které budou nejen orgány výkonné či soudní, ale i občané, přistupovat pohrdavým způsobem. Tento fond je zaměřený na tři nejdůležitější oblasti. Na činnost podporující odhalování korupce, podporu oznamovatelů korupce a zlepšování právního prostředí v České republice.¹⁸

2.1 Formáty investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí

Investigativní žurnalistika se postupem času rozšířila do několika mediálních oblastí. Se vznikem a vývojem investigace se pojí především tištěné periodikum a až později se využívají pro šíření informací multimédia, především televize. Mezi první deníky, které se zabývaly touto tematikou, patří Lidové noviny a Mladá fronta Dnes. Rozhlas se v kauzách investigativní žurnalistiky nepovažuje za nejefektivnější médium, na rozdíl od televize a tisku, kde je historie investigace poněkud širší. Od roku 2014 ale existuje investigativní pořad, který vysílá Český rozhlas Radiožurnál v čele s reportérem Jankem Kroupou (viz podkapitola 4.4).

---

¹⁸ NFPK. *O nás*. [online]. 2014 [cit. 2014-12-13]. Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/o-nas>

Mezi současné formáty, které se věnují investigaci, patří tedy tištěná média a televize. Z tištěných periodik lze jmenovat Mladou frontu Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo a také magazín Vlastní cestou, jehož autorem je zakladatel Nadačního fondu proti korupci Stanislav Bernard. Tyto deníky k investigativním kauzám přistupují s nepravidelností, ale příspěvky v nich občas nalezneme.

Mezi nejefektivnější a nejvlivnější média, která se investigativní žurnalistice věnují intenzivně, patří televize. V současné době se mezi vysílané pořady zabývající se investigativními reportážemi řadí Reportéři ČT, Očima Josefa Klímy na TV Prima a Černé ovce. Všechny tyto pořady mají týdenní periodicitu a liší se ve zpracování reportáží.

Všechny již zmíněné formáty investigativní žurnalistiky mají své odlišnosti, a to jednak ve způsobu zpracování informací, zdrojů, ale i v metodách práce. Důležité jsou schopnosti novináře, jak rychle a efektivně dokáže s určitou kauzou pracovat. Prestižním periodikem se stává takové, které s investigativní informací přichází jako první, takže nemusí být odkazován a citován druhý zdroj. Jsou rozdíly v užití investigativní práce v denících a televizích. Například reportáž v televizním pořadu je pro diváky mnohem zajímavější, živější. Musí však být pro příjemce informací lehce zpracovatelná a srozumitelná. K psanému textu v tištěných či online médiích se může čtenář vrátit a znovu si jej pročíst, televizní pořad toto neumožňuje. Je důležité umět efektivně pracovat s obsahem dané kauzy, aby bylo pro příjemce snadné dekódovat sdělení a orientovat se v dané problematice.¹⁹

2.2 Investigativní žurnalistika v televizi

Vznik investigativních pořadů v českém mediálním prostředí lze datovat po roce 1993. Jako první s pořadem investigativního typu přišel do televize Nova novinář a reportér Josef Klíma spolu se svým týmem. Cílem tohoto nového námětu bylo umožnit divákům vidět na *vlastní oči* něco, co by jinak na *vlastní oči* nikdy neviděli. A tak vznikl název

---

¹⁹ HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. Olomouc, 2013. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého, Katedra žurnalistiky. Dostupné z: <http://theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>

prvního investigativního pořadu Na vlastní oči.²⁰ Josef Klíma, investigativní novinář, vystupoval v jednotlivých případech jako reportér, který svým odhodláním a touhou po rozpletení kauz, dodával samotným reportážím autentičnost. Postupem času se jeho pořad ukázal jako společensky užitečný a u diváků získal přízeň.

Jenomže zasloužit si pozornost diváka stojí mnoho práce a úsilí. A ne vždy se akce vydaří. Tak popisuje Josef Klíma zkušenosti při práci na slavných reportážích. Základem kvalitní reportáže je především získat zajímavá témata, materiály, ale taktéž spoléhat na souhru dobrých okolností.²¹ Práce reportéra pátrací žurnalistiky je velmi náročná a pokud má být odvedena kvalitně, veškeré informace si musí od začátku až do konce obstarat novinář sám. Pokud dostane tip na zajímavou kauzu, jako první věc je, že musí vypovídat ty, kteří mají k případu nějaký vztah, prohlédnout dokumenty, důkazy, obstarat si kopie pro ověření a učinit další krok k pátrání. Vzhledem k často nebezpečnému prostředí, ve kterém se reportér nachází, podstupuje riziko, že jej může někdo sledovat, nebo se mu dokonce pomstít. Pokud by však mělo dojít k incidentu během natáčení, je zde určitý předpoklad, že vzniknou skvělé záběry určené pro danou reportáž.²² Nedílnou součástí investigativních reportáží je kameraman, protože bez kvalitních záběrů je veškerá práce zbytečná.

Cílem štábů, vydají-li se do terénu, je získat vyjádření někoho, kdo nemá sebemenší chuť hovořit, protože je to většinou hovor o jeho vlastních prohřešcích. Důležité je dát prostor a možnost výpovědi oběma stranám, které často ukážou, že věci jsou trochu jinak, než se jevíly doposud.²³ Součástí reportáže jsou nejenom dialogy, ale i odposlechy či skrytá kamera, která při vyšetřování představuje velmi důležitou roli.

Na podzim roku 2005 se začalo diskutovat o zákonu, jenž by natáčení skrytou kamerou znemožnil, přičemž se jedná o nejsilnější a nejužitečnější metodu pro usvědčování nej-

---

²⁰ KLÍMA, J. *Vlastníma očima aneb Před kamerou i za ní*. Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012, str. 20. ISBN 978-80-86739-51-9.

²¹ Tamtéž, str. 43

²² Tamtéž, str. 47

²³ Tamtéž, str. 47

různějších případů.²⁴ Nelze tedy vyvrátit, že skrytá kamera hraje při vyšetřovacím procesu nepostradatelnou úlohu.

V současné době je vysílán publicistický pořad Očima Josefa Klímy na české komerční televizi FTV Prima každou středu. Dalším aktuálním publicistickým magazínem zaměřeným na investigativní žurnalistiku a vysílaným každé pondělí ve veřejnoprávní České televizi jsou Reportéři ČT. Zhruba půlhodinový reportážní pořad se studiovými vstupy provází moderátor Marek Wollner.²⁵ Relace přináší většinou dvě až tři reportáže na zajímavá aktuální společenská témata obdobně, jako je tomu v pořadu Očima Josefa Klímy.

Příprava a samotná realizace takových pořadů vzniká několik týdnů a na jejich tvorbě se podílejí šéfredaktoři, dramaturg, reportéři, produkční a režisér. Témata a nápady na novou reportáž vznikají zpravidla ze společné redakční diskuze, ale i z mnoha různých zdrojů. Je důležité během natáčení dbát na pravidla, která stanovuje etický kodex, včetně práce s již zmíněnou skrytou kamerou. Skrytá kamera představuje základní výbavu pro práci investigativního novináře v zemích, kde existuje demokracie a svoboda slova.²⁶ Skrytá kamera či odposlech je nedílnou součástí investigativní práce reportéra a nelze bez ní snadno usvědčit a prokázat vinu, nesmí však docházet k jejímu zneužívání.

Obrovskou výhodou na rozdíl od novin má investigace v televizi hlavně v tom, že divák může podle výrazu tváře, tónu hlasu, mimiky rozpoznat, zda dotyčný lže nebo hovoří pravdu.²⁷

---

²⁴ KLÍMA, J. *Vlastníma očima aneb Před kamerou i za ní*. Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012, str. 60. ISBN 978-80-86739-51-9.

²⁵ ČESKÁ TELEVIZE, *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2014-12-16].
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/>

²⁶ ČESKÁ TELEVIZE, *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2014-12-16]
Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/2007_analyza_reporteri.pdf

²⁷ KLÍMA, J. *Vlastníma očima aneb Před kamerou i za ní*. Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012, str. 63. ISBN 978-80-86739-51-9.

2.3 Investigativní žurnalistika v tištěných médiích

Tištěná média získávají v současnosti mnoho podob a novou kvalitu tím, že vycházejí nejenom jako tištěné periodikum, ale i v elektronické podobě na internetu, a to jednak jako ve verzích tištěných vydání, jednak jako aplikace aktualizované několikrát denně. Od toho se odvíjí jejich dostupnost, která je podmíněna přístupem na internetovou síť, přičemž internet v současnosti vlastní skoro každá domácnost.²⁸

V současné době se investigativní žurnalistika v tištěných médiích neobjevuje pravidelně, jako je tomu u televizních pořadů, ale může mít místo prakticky v jakémkoli periodiku, jehož periodicita je různá. To záleží i na způsobu zpracování určitého investigativního tématu. Lze však jmenovat hlavní deníky, ve kterých je možné nalézt investigaci, a tím jsou Mladá fronta Dnes, Hospodářské noviny, Lidové noviny, Právo a Respekt. Při rozsáhlejších kauzách vycházejí příležitostně samostatné přílohy k deníkům, které umožní čtenáři větší přehlednost v dané problematice.

Nejvíce investigativních novinářů působí v deníku Mladá fronta Dnes. Jejich dlouholetá zkušenost v pátrací žurnalistice ovlivnila několik významných kauz. Sabina Slonkova, Jiří Kubík či Jaroslav Kmenta, to jsou jména, která hýbou investigací v českém mediálním prostředí (viz podrobněji ve čtvrté kapitole). V souvislosti s deníkem MfD lze uvést kauzy, kterým se intenzivně věnoval a svou investigativní činností, tak ovlivnil politickou scénu. Kauza bývalého předsedy vlády Stanislava Grosse je jedna z nich. Tato aféra se týkala nevyjasněného zdroje financí na zakoupení jeho nového bytu, který MfD kritizovala a díky vlivným novinářům nakonec dovedla Grosse k odstoupení z funkce.²⁹

Vzhledem k rozdílnostem investigativní žurnalistiky v tisku a televizi, mají tištěná média výhodu v tom, že při popisu kauzy mohou novináři využít rozsáhlejší texty či zacházet více do hloubky, protože čtenář se může k textu vrátit a znovu si určité části pročíst. Kdežto u televizních investigativních pořadů, je potřeba co nejstručněji, nejpřehledněji

---

²⁸ MUSIL, J. Sociální a mediální komunikace. 1. Vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 44. ISBN 978-80-7452-002-0.

²⁹ VALOUSEK, R. *Investigativní žurnalistika zaměřená na práci v deníku MfDNES v letech 2001 až 2007*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

Dostupné z:

https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35221/1/Valousek,_R_Investigativni_zurnalistika_JS_2009.pdf

prezentovat kauzu, aby byl divák schopen pochopit danou problematiku. Podstatou je, že oba tyto formáty hrají důležitou roli při rozvíjení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí.

3 Právní aspekty investigativní žurnalistiky

Obsahově je regulace žurnalistiky v elektronických médiích podobná regulaci tiskové žurnalistiky. I zde obecně platí tatáž právní a etická (viz kapitola 4) pravidla, která jsou pouze částečně odlišná v aplikaci, vzhledem k jiným možným dopadům a jinému možnému fungování elektronických médií. Avšak na rozdíl od tiskovin, kde z pohledu regulace lze pozorovat setrvalý stav, u televizního a rozhlasového vysílání lze zaznamenat rozvoj nových žánrů, které představují nové podněty pro regulaci.³⁰

Právní regulaci rozhlasové a televizní žurnalistiky obsahuje Listina základních práv a svobod. Článek 17, obsažený v Listině, prezentuje primární regulaci pro veškerou novinářskou činnost, neboť jí je zaručena svoboda projevu, tedy i projevu novinářského. Součástí svobody projevu je i právo získávat informace.³¹

3.1 Svoboda projevu a informací

Svobodu slova a projevu, která představuje základní hodnotu v informační společnosti, obsahuje čl. 17 v Listině základních práv a svobod. Tato práva jsou součástí politických práv a celkově jich existuje pět. Uvedený článek zaručuje svobodu projevu a nepřípustnost cenzury. Listina prohlašuje právo vyjadřovat své názory písemným, ústním projevem nebo jiným způsobem, taktéž svobodně vyhledávat a šířit informace. Dále deklaruje, že státní orgány jsou povinny poskytovat informace o své činnosti.³²

Nelze oponovat těmto právům, na druhou stranu není možné očekávat, že postupem času formy realizace tohoto práva zůstanou nezměněny vzhledem k neustálé proměně komunikace, jakou přináší vývoj v elektronických médiích a vývoj společnosti jako celku.

---

³⁰ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 27. ISBN 978-80-210-5826-2.

³¹ Tamtéž, str. 27

³² OSVALDOVÁ B., HALADA J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, str. 225. ISBN 80-85983-76-1.

Podle německých studií z 80. let minulého století 85 % novinářů si připisuje morální zásluhy za kladné důsledky zpráv, ale jen 25 % je ochotno připustit morální zodpovědnost za důsledky negativní.³³

3.2 Regulace investigativní žurnalistiky

Investigativní žurnalistika má své místo v televizním, občas rozhlasovém vysílání a v tištěných médiích. Zajímavostí jsou nejen kauzy, kterým se věnuje, ale také způsoby získávání informací na společensky závažná témata. Mezi způsoby získávání informací patří sledování, pořizování záznamů skrytou kamerou nebo použití osoby se změněnou identitou (viz 3.3). Nejen díky těmto aspektům se investigativní žurnalistika stává hraničním předmětem regulace.³⁴

Pro lidská práva má investigativní žurnalistika velký význam, a to především jakožto zástupce svobody projevu, který se týká závažných témat, jež jsou nedílnou součástí fungování společnosti. Evropský soud pátrací žurnalistiku definuje jako určitý nástroj, jenž upozorňuje na nežádoucí jevy, a proto by neměla být její činnost příliš omezována. Soud tedy ve svých názorech zdůrazňuje význam investigativní žurnalistiky pro společnost a zároveň upozorňuje, že jakékoli omezení může vést k oslabení žurnalistů ve svobodném projevu.³⁵

Investigativní žurnalistika je regulována prostřednictvím institucí a zákonů, jež ovlivňují novinářskou činnost. Jsou to již zmíněný Evropský soud, Evropská unie, Ústava České republiky, EU, právní předpisy a vyhlášky. Patří k nim také zákon č. 231/2001 Sb., o rozhlasovém a televizním vysílání, který obsahuje povinnosti a práva pro provozování, řízení o udělení licence, řízení o registraci a ostatní práva provozovatelů vysílání.³⁶

---

³³MUSIL, J. Sociální a mediální komunikace. 1. Vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 113. ISBN 978-80-7452-002-0.

³⁴MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 30. ISBN 978-80-210-5826-2.

³⁵Tamtéž, str. 30

³⁶RADA PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ, *Právní předpisy*. [online] [cit. 2014-12-16] Dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

3.3 Způsoby získávání informací

Investigativní žurnalistika často pracuje s informacemi se značným společenským významem, které se nesnadno získávají. Proto investigativní žurnalisté využívají nejrůznější způsoby, které často zasahují do soukromí osob. Mezi tyto prostředky patří odposlechy, skrytá kamera, použití teleobjektivů či jiných metod pro získání co nejlepšího záběru, sledování či provokace veřejného činitele. Právní regulace na tak detailní úrovni je nemožná, ale mnohem flexibilnější jsou etické kodexy. V jejich kompetenci je úprava podmínek, za nichž se podobné způsoby získávání informací mohou použít. Novinář má právo zvolit si prostředky pro zjišťování informací dle svého uvážení, ovšem současně je povinen respektovat práva či oprávněné zájmy dalších osob. Přitom musí tyto prostředky používat tak, aby zásah do osobních práv druhých a použitá technika byly přiměřené povaze zjišťované informace. Tedy jedním z nejzákladnějších požadavků je přiměřenost prostředků ke sledovaným cílům, jejichž legitimita by měla být nepochybná.³⁷

3.3.1 Skrytá kamera, odposlechy

Pořizování skrytého záznamu je jedním ze způsobů, kterým lze získat informace pro zveřejnění. Získávání jakýchkoli záznamů je zásah do osobnostních práv, které nejen upravuje Listina základních práv a svobod, čl. 17, ale i občanský zákoník, §12 ochrana osobnosti. Zákoník obsahuje 3 články, které uvádějí, že písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky či jiné zvukové záznamy týkající se fyzické osoby, smějí být pořizeny nebo použity jen s jejím svolením. Dále určuje, že souhlas není nutný v případě užití těchto písemností, obrazových snímků nebo zvukových záznamů k úředním účelům, dle zákona.³⁸ V případě zpravodajství či vědeckých nebo uměleckých účelů lze pořizené záznamy užít, ale nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

---

³⁷ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 31. ISBN 978-80-210-5826-2.

³⁸ HAVIT, *Občanský zákoník*. [online]. 1998-2014 [cit. 12-26-2014].

Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/cast1.aspx>

Jestliže novinář pořizuje skryté záznamy často, o to více by měla být daná kauza společensky významná a o zjištěné informace veřejný zájem. Další podmínkou při práci se skrytou kamerou je ten, že novinář tento způsob volí v případě posledního možného řešení. Z toho vyplývá, že tento prostředek může využít pouze tehdy, pokud žádný jiný již nesplňuje účel a nezbývá jiná možnost, než potřebné informace získat tímto způsobem. Skrytý záznam proto nelze použít jen jako doplňkovou techniku nebo prostředek, který snadněji prokáže informace, které jsou již ověřené jinak. Je zcela netaktní, aby o použití skryté kamery rozhodoval sám novinář nebo pouze po poradě se svými kolegy. Veškeré podmínky podobných postupů jsou uvedeny v Kodexu České televize v článku 16 pravidla natáčení.³⁹

Odposlech nebo záznam komunikačního provozu je rovněž zásahem do soukromí. V případě zveřejňování odposlechů jej upravuje trestní řád v §8c, který uvádí, že nikdo nesmí bez souhlasu osoby, jež se získané informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebo informace z něj získané nebo informace získané sledováním osob a věcí, kdy při jejím zjištění se prokáže totožnost dané osoby.⁴⁰ Pokud dotyčný nesouhlasí se zveřejněním, což je v investigativní žurnalistice častý problém, je možné je zveřejnit tak, aby dotčenou osobu nebylo možné identifikovat. Další možností je zveřejnit tyto informace v případě, kdy byly použity jako důkaz v soudním řízení. Jestliže se podaří a odposlech může být zveřejněn – buď za předpokladu souhlasu dotčené osoby, nemožné identifikace nebo v případě, že byl důkaz předveden před soud – je vždy nezbytné dbát na ochranu identity oběti.⁴¹

3.3.2 Provokace, sledování

Novinářská provokace představuje druh jednání, které by mělo vést vyprovokovanou osobu k nežádoucímu či trestnému jednání. Takový postup je diskutabilní, jak z pohledu

---

³⁹ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 32-33. ISBN 978-80-210-5826-2.

⁴⁰ HAVIT, *Trestní řád*. [online]. 1998-2014. [cit. 12-29-2014].

Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast1h1.aspx

⁴¹ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 34. ISBN 978-80-210-5826-2.

práva, tak z pohledu etiky. V tomto případě je zásah do soukromí velmi intenzivní, jelikož novinář zasahuje přímo do běhu života dotčené osoby. Metoda provokace je zajímavá v tom, že v některých situacích může být použita v trestním řízení přímo před soudem, jenž má posoudit protiprávní jednání vyprovokované osoby. Jelikož tímto způsobem lze získat potřebné důkazy, soudy v tomto ohledu nehodnotí, zda je pořízení takových informací morální nebo není.

Metoda provokace má podobné právní regulace jako pořizování skrytých záznamů. Jestliže dojde k tomu, že novinář provokuje, musí mít informace, jež použití této metody ospravedlňují a příslušné důkazy, které novinář zjišťuje, nelze opatřit jinak. Ve všech případech je novinář povinen zkusit, zda příslušné důkazy nelze získat i jiným způsobem, než je zásah do soukromí. Ospravedlněním toho, že by měl novinář práci navíc, je nežádoucí a také by o tom neměl rozhodovat sám. Provokace či falešné předstírání pro navázání situace s cílem získání informací, by měl novinář důkladně zvážit, zkusit co nejvíc metod, vyhodnotit jejich účel a teprve, až se ukážou jako nedostačující, využít invazivnější metody.⁴²

Sledování činnosti veřejné osoby může mít mnoho podob – od skutečného provázení sledované osoby na každém jejím kroku až po hlídkování před domem. Důležitou roli hraje to, jakým způsobem se sledování provádí, zda pomocí automatického systému či osobně. Vždy jsou tyto metody povoleny pouze v případech, kdy tomu svědčí veřejný zájem.

3.4 Ochrana zdroje informací

Součástí práva na informace je ochrana zdroje informací. Bez této ochrany by nebylo možné zabezpečit společensky významné informace. Tuto problematiku řeší, tiskový zákon č. §16, Sb., zákon na ochranu zdroje a obsahu informací.⁴³ Ten stanoví, že pokud fyzická nebo právnická osoba se podílela na získávání informací, určených pro jejich

---

⁴² MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 35-36. ISBN 978-80-210-5826-2.

⁴³ Tamtéž, str. 40

uveřejnění v médiích, má právo odepřít státním orgánům poskytnutí informace o původu a obsahu těchto informací,⁴⁴ taktéž má právo odepřít předložení nebo vydání věcí, z nichž by mohl být zjištěn původ či obsah těchto informací.

Ochranu zdroje a původu informací jakožto nezbytnou součást svobody projevu charakterizuje Kodex České televize, kde se konstatuje, že z určitých důvodů je televize oprávněna zaručit jistou anonymitu osobám, které poskytly informace či materiály jako podklad pro natáčení, a to v případě pokud se téma dotýká předmětu veřejného zájmu. Těmito důvody jsou především důvodné obavy o bezpečnost a uchování důstojnosti a ochrany zdroje osoby. Pokud tak Česká televize neučiní, je povinna zdroj neprozradit, ledaže by se odhalilo, že dotyčný jednal vůči České televizi podvodným způsobem. O podmínkách záruky je ČT povinna zdroj předem informovat a poučit.⁴⁵

---

⁴⁴ MINISTERSTVO KULTURY, *Tiskový zákon*. [online]. 2007 [cit. 01-02-2015].
Dostupné z: www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=535

⁴⁵ ČESKÁ TELEVIZE, *Kodex ČT: Čl. 16 Pravidla při natáčení*. [online]. 1996-2015 [cit. 01-02-2015].
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-16-pravidla-pri-nataceni/>

4 Etické aspekty

Snaha o regulaci médií je známa především z 20. století, z praxe komunistického režimu. Cílem tehdejší cenzury bylo řízení a ovlivňování obsahů médií ve snaze usměrňovat, tedy regulovat jejich účinky ve prospěch režimu.⁴⁶ Zlomový rok nastal v době 1989, kdy jsou počátky transformace mediálního systému charakteristické absencí hlubší diskuze o etických problémech novinářské práce. Prvním médiem, které se rozhodlo vydat oficiální předpis o novinářské činnosti neboli kodex, byla Česká televize. První kodex ČT z 27. září 1995 obsahoval pravidla televizní tvorby, také část o etice žurnalistiky a zařazování materiálů zobrazujících násilí. O tři roky později, 18. června 1998, přijala Etický kodex novináře valná hromada Syndikátů novinářů v ČR jako otevřený dokument, jímž by se měli všichni členové povinně řídit.

Prvním tištěným médiem, které 5. října stejného roku zveřejnilo svůj vlastní etický kodex, byl zpravodajský časopis Týden. Na konci 20. století už měla většina redakcí svůj vlastní neoficiální kodex. Až po roce 2000 začaly významné české deníky, jako jsou například Hospodářské noviny, Mladá fronta Dnes aj. kodifikovat etická pravidla své práce.⁴⁷

Je důležité, aby investigativní činnost, která vyhledává a šíří informace, byla v souladu s etickými pravidly. Díky dodržování těchto aspektů již zveřejněné informace získávají na důvěryhodnosti.⁴⁸

4.1 Etika novinářské činnosti

Etika se zabývá morálními jevy a morálka, jako náplň etiky následně obsahuje vše, co se týká jak jedince, tak i společnosti. Aplikovaná etika je jedním ze čtyř přístupů etiky. Ta se věnuje konkrétním problémům, které vybízejí k vyjadřování a zkoumání mravních

---

⁴⁶ JIRÁK J., KÖPPLOVÁ B. *Masová média*, 1. Vyd. Praha: Portál, 2009, str. 367. ISBN 978-80-7367-466-3.

⁴⁷ Tamtéž, str. 55 - 57

⁴⁸ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2.vyd. Brno: MUNI, 2012, str. 30. ISBN 978-80-210-5826-2.

rozhodnutí a hodnot. K nejvýznamnějším oblastem aplikované etiky patří i etika novinářská.

Hlavní etické problémy v novinářské činnosti je možné dělit do několika oblastí. V první řadě se novinář může setkat s narušováním soukromí, kdy žurnalista porušuje právo na ochranu soukromí jednotlivců či skupin. Konkrétně při realizaci investigativní žurnalistiky se jedná o nejčastější problém. Novinář by neměl přijímat úplatky, přinášející finanční a hmotné výhody. Mezi další problémy, se kterými je možné se v novinářské praxi setkat, patří střet zájmů, úmyslné klamání, plagiátorství nebo osobní účast na zprávě.⁴⁹

Je nevyhnutelné, aby každý žurnalista plnil základní pravidla a vyhnul se tak etickým problémům. V rámci samoregulace novinářské praxe upravují již zmíněné etické kodexy správná a řádná pravidla žurnalistiky. Díky nim se dá lehce určit, zda novinář splnil všechny standardy kladené na jeho práci a tím dostal všem požadovaným kritériím. Mezi samoregulační kodexy lze označit Deklaraci principů novinářského chování nebo Etický kodex novináře. Ty na rozdíl od etických kodexů, vytvořených samotným vydavatelem, jsou založena na dobrovolnosti, novináři se tedy mohou rozhodnout, zda je budou dodržovat či nikoli.⁵⁰

Podle Musila patří do mezinárodních minim novinářské etiky tyto následující pojmy: objektivnost v přesné interpretaci pravdy, správnost neboli přesnost, ke kterým vede především důsledné ověřování zpráv, a to minimálně ze dvou nezávislých zdrojů. Dále uvádí nestrannost, která se týká jak poznání skutečnosti, tak prezentování zprávy. Novináři, hlasatelé včetně moderátorů zpravodajství mohou uplatnit svůj odborný postoj, ale neměli by vyjadřovat subjektivní názor na politické záležitosti nebo jiné spory.⁵¹ Novinář by měl umět ovládat řeč svého těla, respektovat soukromí a jednat

---

⁴⁹ ŠMÍD, M. *10 let v českých médiích: Václav Moravec – Etika a česká média*. Praha: Portál 2005, str. 52. ISBN 80-7178-925-9. Dostupné z: http://smid.fsv.cuni.cz/knih/Newton%20kniha_po_kor_sm.pdf

⁵⁰ ČURÍK, J. *Nové trendy v médiích I*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 196. ISBN 978-80-210-5825-5.

⁵¹ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. Vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 116-118. ISBN 978-80-7452-002-0.

s určitou úctou a slušností.⁵²

4.2 Etický kodex Syndikátu novinářů

Valná hromada Syndikátů novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracovala v červnu 1998 nejvýznamnější soubor pravidel tzv. Etický kodex novináře. Je to jediný kodex, který je pro jeho členy závazný a k jehož respektování oslovil všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu. Při definování tohoto kodexu na 4. evropské konferenci bylo uznáno, že novináři mají právo přijímat vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu, také akceptovala to, že funkce novinářského povolání je založena především na základním právu na svobodu projevu, zaručeném Evropskou konvencí o lidských právech.⁵³ Na této konferenci byla zdůrazněna dobrovolnost norem. Jedná se takřka o jediný rozsáhlý dokument přijímaný širší společností v oblasti žurnalistiky v českém mediálním prostředí. Ostatní kodexy vznikají v rámci jednotlivých médií, která definují svá pravidla, přičemž částečně vycházejí z kodexu syndikátu.⁵⁴ Etický kodex je členěn do tří částí.

1. Právo občanů na pravdivé informace. V této kategorii je novinář povinen zveřejňovat pouze ty informace, o jejichž původu a pravdivosti je přesvědčen. Dále je povinen respektovat pravdu a s ní spojené vzniklé důsledky, které pro něj mohou být. Tato část zavazuje novináře k povinnosti odlišit fakta od osobního či zaujatého názoru. Za všech okolností by měl hájit svobodu tisku i jiných médií. Novinář je nadále povinen nezveřejňovat domněnky jako pravdivý fakt, ale pouze ověřené informace z nezávislých zdrojů. Měl by být také schopen odolat různým tlakům ze strany veřejnosti či státních orgánů, s nimiž nesouhlasí. Závěr této části předkládá povinnost novináře přijímat pouze úkoly v souladu s jeho profesionální důstojností a nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace.⁵⁵

---

⁵² MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. Vyd. Praha: UJAK, 2010, str. 121. ISBN 978-80-7452-002-0.

⁵³ ŠMÍD, M. *10 let v českých médiích: Václav Moravec – Etika a česká média*. Praha: Portál 2005, str. 54. ISBN 80-7178-925-9. Dostupné z: http://smid.fsv.cuni.cz/knih/Newton%20kniha_po_kor_sm.pdf

⁵⁴ OSVALDOVÁ B., HALADA J., *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, str. 231. ISBN 80-85983-76-1.

⁵⁵ Tamtéž, str. 231

2. **Nároky na vysokou profesionalitu.** Druhá část obsahuje tezi, která je úzce spojená s požadavkem na vysokou profesionalitu. Povinností novináře je nést odpovědnost za zveřejněné materiály a vyřadit způsoby, které by je mohly nějakým způsobem poškozovat či znehodnocovat, včetně přijímání hodnotných darů. Dále tato kategorie upozorňuje na to, že žurnalista nesmí zneužívat své povolání k reklamní činnosti.⁵⁶

3. **Důvěryhodnost a serióznost médií.** Závěrečná část kodexu zdůrazňuje ochranu informací a zavazuje novináře publikovat přesné a ověřené informace. Je povinen respektovat soukromí osob, dodržovat zásadu presumpce neviny, věnovat pozornost tomu, co zveřejňuje a tím předcházet pomluvám. Novinář nesmí taktéž využívat informace ve svůj prospěch, vytvářet námět, který by podněcoval k diskriminaci rasy, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientaci. Plagiát je taktéž přísně zakázán.⁵⁷

4.3 Osobnost investigativního novináře

Novinář se díky své profesi stává mediálně známou osobou, jejíž pracovní výsledky denně sleduje a hodnotí tisíce lidí. V současné době je povolání žurnalisty velmi náročné vzhledem k digitalizaci a nástupu nových médií. Osvaldová popisuje novináře jako profesní označení s několika významy.

1. Novinář zaměstnaný v médiích, tj. novinář z povolání, řádný člen redakce.
2. Rozlišuje externí a smluvně vázané novináře v tisku, rozhlasu a televizi.
3. Tzv. volný novinář, který nemá žádnou smlouvu s redakcí.
4. Novinář on-line píšící pro elektronická média.⁵⁸

Pracovní náplň novináře je značně různorodá, může se věnovat jak zpravodajství, tak publicistice, a to v nejrůznějších odvětvích.⁵⁹ Činnost investigativního novináře se liší především v prostředí, ve kterém se žurnalista pohybuje. V české mediální oblasti existuje řada seriózních a kvalitních novinářů, avšak investigativní činností se zabývá pouze několik z nich.

---

⁵⁶ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. Encyklopedie praktické žurnalistiky. Praha: Libri, 1999, str. 232. ISBN 80-85983-76-1.

⁵⁷ Tamtéž, str. 232.

⁵⁸ Tamtéž, str. 114

⁵⁹ Tamtéž, str. 114

Pokud se novinář rozhodne pro práci investigativního žurnalisty, podle Jaroslava Kmenty musí mít následující vlastnosti a schopnosti:

- umění komunikovat s lidmi pro získání kvalitních informací,
- schopnost myslet analyticky,
- všeobecný přehled, jenž je základem pro orientaci v zákonech apod.,
- schopnost odolávat stresovým situacím.

Na základě těchto vlastností je Kmenta dělí do tří typů novinářů:

- kontaktní – využití zdrojů,
- pátrači – využívání skrytých kamer,
- kontaktní pátrači – sloučení obou metod.⁶⁰

Vzhledem k náročnosti a rizikům, která s investigací souvisejí, podle J. Kmenty musí investigativní novinář splňovat desatero pátrací žurnalistiky. Skutečným investigativním novinářem se žurnalista stává až po několika letech, při kterých nasbírá mnoho zkušeností. Dalším znakem je důslednost a vytrvalost. Jednou z nejdůležitějších vlastností představuje umění jednat s lidmi. Komunikace tvoří základní prvek při sběru důležitých informací a možných důkazů. Bez kvalitních a ověřených zdrojů nelze tuto činnost vykonávat. Novinář by měl být schopen zajistit si určitou síť důvěryhodných kontaktů, kterou během své praxe pomalu rozšiřuje a opakuje. S tím souvisí blízké okolí novináře, podpora, rady, důvěra ze strany kolegů nebo rodiny. Je to nedílná část úspěšného investigativního reportéra. Investigativní práce novináře taktéž představuje schopnost umět pracovat s institucemi a zajistit si přístup i k patřičným informacím. V souladu s veřejnou správou je potřebné, aby se reportér nebál vlivných politiků či samotných úředníků a neustále od nich žádal vyjádření. Důležitou roli hraje objektivnost, korektnost a přístnost. Posledním znakem pro úspěšnou činnost investigativního novináře je poctivost, svědomitost a cílevědomost.⁶¹

---

⁶⁰ KMENTA, *Investigativní žurnalistika: úvodem*. [online]. 1993-2014, [cit. 2014-11-24]
Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/uvodem>

⁶¹ KMENTA, *Desatero investigativní žurnalistiky*, [online] [cit. 2015-01-05]
Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/desatero>

4.4 Čeští investigativní žurnalisté

V českém mediálním prostředí se investigativní žurnalistika začala intenzivněji objevovat až po sametové revoluci 1989 s nástupem tištěných médií. Největší zásluhu na odhalení kauz měla Mladá fronta Dnes v čele s profesionálními investigativními žurnalisty. Sabina Slonková, Jiří Kubík a již několikrát zmíněný Jaroslav Kmenta. Právě první pokusy investigativní žurnalistky se v českém mediálním prostředí pojí s těmito jmény.

Sabina Slonková je ze všech nejdéle působící v deníku Mladá fronta Dnes. Reportérka s dlouholetou praxí začínala v redakci v roce 1991. Po dvanácti letech přesídlila do konkurenčních Hospodářských novin a v roce 2005 se podílela na vzniku internetového zpravodajského portálu Aktuálně.cz. Její investigativní práce jsou zaměřeny především na korupci, podvody související s financováním politických stran i samotných lídrů a také na neoficiální organizace v politice zaměřené na protekci. Přesto, že během své kariéry působila v několika redakcích, její investigativní práci to nijak neovlivnilo. Slonková obdržela cenu Ferdinanda Peroutky, K. H. Borovského za investigativní novinářskou práci a plzeňskou cenu za přínos demokracie.⁶²

Jiří Kubík začal pracovat v Mladé frontě Dnes od roku 1994, kdy začínal jako politický zpravodaj. Postupem času se zaměřil na odhalení zákulisí zločinu propojeného s politikou. Od roku 2007 působil jako zástupce šéfredaktora MfD a od roku 2013 jako ředitel redakce, v této funkci však pracoval pouhý rok. Je taktéž držitelem ceny F. Peroutky a ceny Křepelka. Společně se Sabinou Slonkovou napsali knihu *Tíha Olova*, která čtenářům umožní nahlédnout do zákulisí politické scény.⁶³

Jaroslav Kmenta je jeden z průkopníků investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí. V Mladé frontě Dnes pracuje od roku 1993 až po současnost, s výjimkou tříleté pauzy. Za svou dosavadní kariéru napsal sedm knih, přičemž se všechny staly bestsellery. Konkrétně kniha *Krakatice*, popisující život šéfa českého podsvětí Františka

⁶² AKTUALNĚ, *Sabina Slonková*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/autori/sabina-slonkova/l~i:author:5/>

⁶³ IDNES, *Jiří Kubík*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=844>

Mrázka, vedla k tomu, že politici přijali náhubkový zákon, který médiím zakazuje zveřejňovat odposlechy. Publikace vyšla v roce 2008, rozruch ale vyvolala už dříve, protože se v Mladé frontě DNES začaly objevovat ukázky z této knihy.⁶⁴ Trilogie Kmotr Mrázek byla dokonce i zfilmována. Předmětem Kmentovy práce je odhalování korupčních případů a organizovaného zločinu. Jeho články donutily řadu politiků rezignovat na své funkce, včetně premiéra Stanislava Grosse nebo exministra dopravy Víta Bárty. Z toho vyplývá, že Jaroslav Kmenta dělá svou práci profesionálně s plným nasazením, i když mnohdy čelí výhrůžkám. Od roku 2005 má své vydavatelství s názvem JKM. Taktéž je držitelem ceny K. H. Borovského za dlouhodobou a důslednou investigativní žurnalistku v ČR.⁶⁵

Další tištěné periodikum spojené s tématem investigativní žurnalistiky je týdeník Respekt v čele se spoluzakladatelem **Jaroslavem Spurným**, který se věnuje pátrací žurnalistice. Na začátku kariéry se zabýval především děním okolo bývalé Státní bezpečnosti, vznikem tajných služeb a speciálních jednotek. Postupem času se začal více orientovat na odhalování bankovních tunelů, zpronevěru veřejného majetku, korupci či klientelismus. Je držitelem ceny F. Peroutky a K. H. Borovského.⁶⁶

Televizní investigativní žurnalistku představují tři jména. Těmi jsou **Josef Klíma**, **Radek John** a **Janek Kroupa**. Pořad Na vlastní oči s moderátory Josefem Klímou a Radkem Johnem byl prvním investigativním pořadem v českém prostředí, který odstartoval na TN Nova v roce 1994. Zaměřoval se především na reportáže odhalující podstatu politických a finančních kauz.⁶⁷ Janek Kroupa působil v pořadu Občanské Judo a Na vlastní oči nejčastěji po boku Josefa Klímy. Také čtyři roky pracoval na investigativním oddělení MF Dnes, nadále publikuje články a od roku 2014 působí v Českém rozhlasu na stanici Radiožurnál.⁶⁸ Janek Kroupa je držitelem ceny Elsa. Josef

---

⁶⁴ KMENTA, *Kmotr Mrázek*. [online]. 1993-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/knihy/kmotr-mrazek-ii>

⁶⁵ KMENTA, *Kdo jsem: Strukturovaný životopis*. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/kdo-jsem/strukturovany-zivotopis>

⁶⁶ 25RESPEKT, *Jaroslav Spurný*. [online]. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.25respekt.cz/profil/jaroslav-spurny/>

⁶⁷ CSFD, *Na Vlastní oči*. [online]. 2001-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/252585-na-vlastni-oci/>

⁶⁸ LIDOVKY, *Janek Kroupa*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://byznys.lidovky.cz/janek-kroupa-nastupuje-do-ceskeho-rozhlasu-zameri-se-investigativni-kauzu->

Klíma před vznikem pořadu Na vlastní oči pracoval jako šéfredaktor v redakci časopisu Reflex. V současnosti nadále vysílá svůj publicistický pořad s názvem Očima Josefa Klímy na FTV Prima. Vydal také několik knih, které včetně zkušeností z novinářské praxe, zahrnují i rozpracovaná témata, jejichž obsah nenatočil. Roku 2005 obdržel cenu F. Peroutky a Jana Beneše.

5 Vybrané tuzemské kauzy

V této části bakalářské práce budou popsány dvě tuzemské kauzy. Aby bylo jasné, že jde o případy investigativní žurnalistiky, je třeba uvést kritéria a základní faktory při posuzování investigace (viz 5.1). Investigativní způsob práce novináře ovlivňuje několik různých faktorů. Vzhledem k omezené odborné literatuře je nutné zdůraznit, že tato kritéria vycházejí převážně ze zahraničních zdrojů.

První případ popisuje aféru plzeňské právnické fakulty, která se proslavila kupčením s akademickými tituly. S kauzou souvisí i několik jmen známých politiků, jejichž závěrečné práce, v mnoha případech plagiátorské, neodpovídají úrovni vzdělání. Za celou aférou stojí kromě vrcholných politiků a mnoha dalších známých jmen, trio pedagogů, přičemž dva z nich shodou náhod, byli poradci prezidenta Václava Havla. Tato kauza představuje velký zásah do akademické sféry, neboť poškozuje důvěru v české vysoké školství.

Druhý příklad investigativní žurnalistiky představuje kauza financování poslanců politické strany Věci veřejné, v jejíž čele stál bývalý poslanec Vít Bárta. Tento případ se pojí s Jaroslavem Kmentou, který vydal knihu popisující aktivity Víta Bárty. Za odhalením případu stál týdeník Respekt.⁶⁹

Kauzy, které byly pro tuto práci zvolené, jsou relativně aktuální, mediálně známé a zajímavé. V obou kauzách se objevují jména, jež jsou úzce spjata s politickou scénou. Společným znakem je ale určitě korupce a podplácení.

5.1 Základní faktory investigativní žurnalistiky

Problematiku investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí popisuje M. Šmíd. Je zastáncem názoru, že investigativní žurnalistika musí splňovat určité parametry. Autor předkládá tři charakteristické rysy investigace:

---

⁶⁹ KMENTA, *Všehoschopní – Superguru Bárta*. [online] [cit. 2015-01-05]
Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/knihy/vsehoschopni>

1. Investigativní žurnalistika je činnost pouze pro reportéra.
2. Je potřeba, aby předmětem kauzy, bylo aktuální téma, jež je pro čtenáře zajímavé a bytostně se ho týká. Taktéž by se mělo jednat o problém veřejného zájmu.
3. Činností investigativního reportéra by mělo být odhalení problému, jenž má být před veřejností z nějakého podezřelého důvodu ukryt. S tím souvisí překonávání mnoha překážek při pátrání.⁷⁰

Co však může nebo nemusí být považováno za investigativní činnost, neurčují pouze výše zmíněná kritéria. Na tom, zda případ může být označen za investigativní, se podílejí nejen teoretici žurnalistiky, masové komunikace, ale především praxe a způsob zpracování dané kauzy samotnými investigativními novináři.⁷¹

5.2 Kauza Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni

Kauza právnické fakulty v Plzni se v českém mediálním prostředí objevila v září 2009. Událost, která překvapila celý akademický sektor, byla odhalena mladým pedagogem Petrem Bezouškem z právnické fakulty na základě upozornění studentem. Bylo zjištěno, že proděkan školy Ivan Tomažič opsal desítky stran své dizertační práce, kterou obhájil v roce 2006. Po tomto šokujícím odhalení se do vyšetřování intenzivně zapojila média, která dokonce dovedla hlavní tři pachatele k rezignaci.⁷²

5.2.1 Popis kauzy

Kauza ukazuje na tragédii české justice a představuje problémy ve sféře moci výkonné i zákonodárné. Hlavními účastníky plzeňské právnické fakulty je trio pedagogů Milan

---

⁷⁰ ŠMÍD, M. *Média, internet, TV Nova a já*. 1. Vyd. ISV: Praha 2000, str. 191, ISBN 80-85866-69-2.

⁷¹ Tamtéž 2000, str. 193

⁷² AKTUÁLNĚ, *Plzeňská práva*. [online] 1999-2015 [cit. 2015-01-06]

Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/plzenska-prava/r~i:wiki:3315/>

Kindl, Jaroslav Zachariáš a Ivan Tomažič.⁷³ Kauza začala v polovině roku 2009 v době, kdy již zmíněný pedagog P. Bezouška, zjistil podvodný fakt, jehož představitelem byl tehdejší proděkan I. Tomažič. Ten opsal své dizertační práce, a to například z článku soudce Nejvyššího soudu nebo z komentáře k daňovému zákonu z nakladatelství C. H. Beck. Tomažič údajně získal titul PhDr. už po čtyřech měsících, namísto čtyř až pětiletého studia.⁷⁴ Za ním stál další proděkan M. Kindl a oponent fakulty J. Zachariáš. Zachariášův oponentský posudek byl taktéž plagiátem, a to z dvanáct let starého časopisu.

Kromě právnické fakulty celá kauza zasáhla i soukromou Vysokou školu v Karlových Varech, která patří Milanu Kindlovi. VŠKV měla údajně s plzeňskou fakultou dohodu o výměně studentů. Zajímavostí je, že na této škole například působí Stanislav Gross, jeden z nejznámějších absolventů plzeňských práv. Pražský advokát Eduard Bruno, známý jako advokát Jiřího Čunka při kauze odhalení soudních procesů nebo jako pravá ruka Radovana Krejčíře, vystudoval doktorát v Plzni nestandardně rychle, ale jeho práce nebyly nalezeny. U Eduarda Bruny shodou okolností získávali Grossovi přátelé lukrativní zakázky a parcely od ČEZu.⁷⁵ Pomocníci Stanislava Grosse v jeho aféře nevyjasněného zdroje peněz na zakoupení bytu byla též studentka PF Helena Hororová. Její obchodní vazby se pojí i na dalšího rychlostudenta právnické fakulty a iniciátora řady afér Milana Jančíka, (český politik, právník a bývalý člen ODS). Jde například o kauzu, ve které Jančík nabízel nevýhodný pronájem nemovitostí soudkyni Dagmar Stadimisové, náměstkou Marku Šnajdrovi nebo o jeho společné podnikání s Janem Harangozzem, též rychlostudentem práv.⁷⁶

Z tohoto popisu a výše zmíněných jmen, lze logicky usoudit, že se jedná nejen o samotnou kauzu tzv. rychlostudentů, ale o propojení nekalých aktivit vlivných lidí. Skandál na právech odhalila Vladimíra Dvořáková (česká politoložka), která se díky svému ostrému názoru na tuto kauzu dostala do podvědomí široké veřejnosti. Dokonce na ni byla

---

⁷³ NFPK, *Mapa české korupce: Fakulta právnická ZČU v Plzni*, [online] [cit. 2015-01-06] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/fakulta-pravnicka-zcu-v-plzni-1>

⁷⁴ PARLAMENTNÍ LISTY., , *Kauza „plzeňských práv“ nedá mnohým stále spát*. [online] 2014 [cit. 2015-01-06] Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profilu/PhDr-Ing-Mgr-et-Mgr-Jiri-Valenta-1393/clanek/Kauza-plzenskych-prav-neda-mnohym-stale-spat-29895>

⁷⁵ NFPK, , *Mapa české korupce: Fakulta právnická ZČU v Plzni*, [online] [cit. 2015-01-06] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/fakulta-pravnicka-zcu-v-plzni-1>

⁷⁶ NFPK, *Mapa české korupce: Fakulta právnická ZČU v Plzni*, [online] [cit. 2015-01-06] Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/fakulta-pravnicka-zcu-v-plzni-1>

podaná žaloba ze strany bývalého děkana M. Kindla, ale roku 2010 žalobu stáhl. Pro další kontrolu právnické fakulty byl nastolen speciální software Masarykovy univerzity, který odhalil plagiátorství u řady dalších prací této vysoké školy.⁷⁷ Bylo zjištěno, že chybí třicet pět dizertačních prací z šedesáti pěti obhájených, dále byly nalezeny nedostatky v přijímání zájemců o studium, škola brala velkou část studentů na odvolání bez jasně vymezených kritérií.⁷⁸ Pod tlakem médií rezignoval 29. září 2009 září na svou funkci Milan Kindl, rovněž se svými kolegy, Zachariášem a Tomažičem.

Kauza plzeňských práv představuje velké množství afér, od tunelování po organizovaný zločin, jež zasahují několik let do oblasti vrcholné politiky. Zmíněná aféra však nezahrnuje pouze kupčení s bezcennými tituly, ale představuje závažné riziko pro celý demokratický systém České republiky.⁷⁹

5.3 Kauza Víta Bárty – Financování poslanců strany Věci veřejné

Vít Bárta je český podnikatel, politik, bývalý ministr dopravy a předseda politické strany Věci veřejné. Po vypuknutí kauzy financování poslanců VV na funkci rezignoval. Tato aféra probíhala od dubna 2011 do listopadu 2012. Mezi hlavní aktéry celé kauzy nepatří jen Vít Bárta, ale také poslanec Jaroslav Šárka a bývalá předsedkyně poslaneckého klubu Kristýna Kočí. Pozornost této aféře věnoval jednak Jaroslav Kmenta, který dokonce vydal publikaci o Vítu Bártovi, a taktéž deník MF Dnes, který zveřejnil materiály ukazující snahu Bárty uchopit moc i jeho strategii kombinování úplatků.⁸⁰

---

⁷⁷ AKTUÁLNĚ, *Plzeňská práva*, [online] 2012 [cit. 2015-01-06]

Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/plzenska-prava/r~i:wiki:3315/>

⁷⁸ PARLAMENTNÍ LISTY, *Plzeňská práva*, [online] 2014 [cit. 2015-01-06]

Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profilu/PhDr-Ing-Mgr-et-Mgr-Jiri-Valenta-1393/clanek/Kauza-plzenskych-prav-neda-mnohym-stale-spat-29895>

⁷⁹ NFPK, *Mapa české korupce: Fakulta právnická ZČU v Plzni*, [online] [cit. 2015-01-06]

Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/fakulta-pravnicka-zcu-v-plzni-1>

⁸⁰ KMENTA, J. *Super guru Bárta*, 1. vyd. Jaroslav Kmenta, 2011. ISBN 978-80-87569-03-0

5.3.1 Popis kauzy

Kauza začala 4. dubna 2011, a to na základě článku uveřejněného v týdeníku Respekt, v němž se přiznal J. Šárka k přijetí pravidelného úplatku od Bárty, který bral za mlčení o financování strany VV. Později Šárka podal na Bárta trestní oznámení a odešel ze strany. Do aféry byla zapojená bývalá předsedkyně Kristýna Kočí, která vyzvala Víta Bárta k rezignaci. Taktéž ho obvinila z podplácení poslanců své strany.⁸¹ Bárta, který čelil dvěma trestními oznámením, se hájil tím, že v obou případech se nejednalo o poskytnutí úplatku, nýbrž o předání domluvených půjček, o které jej jak Kočí, tak J. Šárka předtím požádali.⁸² Vít Bárta tak čelil obvinění a 8. dubna na funkci ministra dopravy rezignoval.

Rozsudek, který byl vynesena v dubnu 2012 v jednací síni Obvodního soudu v Praze, obvinil Bárta za poskytnutí finanční půjčky.⁸³ Taktéž soud obvinil Jaroslava Šárku, a to z toho důvodu, že danou částku převzal, přičemž bylo jeho cílem pomluvit Víta Bárta ve veřejném a politickém životě.⁸⁴ Bárta byl 13. dubna 2012 odsouzen k trestu odnětí svobody na osmnáct měsíců. Na místě se odvolal a do případu později zasáhl Nejvyšší soud, který Bárta díky poslanecké imunitě zprostil viny a vyjmul z pravomocí orgánů činných v trestním řízení.

---

⁸¹ IDNES, *Detektor lži zapochyboval u každé páte odpovědi Kočí o úplatcích*. [online] 1999-2015 [cit. 2015-01-06] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/detektor-lzi-zapochyboval-u-kazde-pate-odpovedi-koci-o-uplatich-px8-/domaci.aspx?c=A120109_130224_domaci_js

⁸² ROZHLAS, *Plné znění rozsudku nad J. Šárkou a V. Bártou v kauze uplácení VV*. [online] 2012 [cit. 2015-01-06]

Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plne-zneni-rozsudku-nad-jaroslavem-skarkou-a-vitem-bartou-v-kauze-uplacen-ve-vv--1045612

⁸³ IDNES, [online] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plne-zneni-rozsudku-nad-jaroslavem-skarkou-a-vitem-bartou-v-kauze-uplacen-ve-vv--1045612

⁸⁴ IDNES, [online] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plne-zneni-rozsudku-nad-jaroslavem-skarkou-a-vitem-bartou-v-kauze-uplacen-ve-vv--1045612

6 Empirický výzkum

Praktická část obsahuje především výsledky dotazníkového průzkumu, v němž jsou pokládány respondentům otázky v souladu s tématem bakalářské práce a je doplněna rozhovorem s investigativním novinářem Markem Wollnerem. Dotazníkové šetření je zaměřeno na otázky z oblasti médií, veřejného dění, významných kauz a postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí. Respondenti odpovídají na uzavřené a otevřené otázky, ve kterých mají taktéž možnost uvést svůj subjektivní názor na tuto problematiku. Dotazník je sestaven tak, aby naplnil cíl práce.

6. 1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit zájem lidí a jejich názory na mediálně známé kauzy investigativní žurnalistiky v České republice. Pokud je zájem respondentů o tyto kauzy investigativní žurnalistiky kladný, je dopodrobna zjištěno, jakým způsobem se o investigaci zajímají, zda je využíván nejčastěji tisk, rozhlas, televizní pořady nebo internet. Dále je toto šetření rozšířeno o konkrétní dvě kauzy, ke kterým se respondenti mohou otevřeně vyjádřit. Je měřena sledovanost investigativních pořadů a znalost investigativních novinářů, spojená s jejich činností. Je zkoumán význam a přínos investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí a názory lidí na tuto oblast.

Závěr dotazníku zjišťuje základní údaje účastníků (pohlaví, věk, dosažené vzdělání). Cílem dotazníkového šetření je zjistit zájem a názory lidí na postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí.

6.2 Hypotézy

V souladu s cíli práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- **Otázka č. 1:** Do jaké míry znají respondenti pojem investigativní žurnalistika?
- **Otázka č. 2:** Jak vysoká je sledovanost investigativních pořadů u mužů a žen?
- **Otázka č. 3:** Do jaké míry sledují respondenti investigativní kauzy?
- **Otázka č. 4:** Kolik procent respondentů zná nejméně dva české investigativní novináře?
- **Otázka č. 5:** Do jaké míry vnímají respondenti investigativní žurnalistiku jako potřebnou v české společnosti?
- **Otázka č. 6:** Do jaké míry si respondenti myslí, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti?

Na základě výzkumných otázek byly formulovány následující hypotézy:

- **Hypotéza č. 1:** Více než 50% respondentů zná pojem investigativní žurnalistika.
- **Hypotéza č. 2:** Sledovanost investigativních pořadů je vyšší u mužů než u žen.
- **Hypotéza č. 3:** Více než 75% respondentů se zajímá o investigativní kauzy.
- **Hypotéza č. 4:** Více než 60% respondentů zná nejméně dva české investigativní novináře.
- **Hypotéza č. 5:** Více než 80% respondentů vnímá investigativní žurnalistiku jako potřebnou v české společnosti.
- **Hypotéza č. 6:** Více než 70 % respondentů si myslí, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti.

6.3 Výzkumná metodika

Vzhledem k tomu, že se jedná o kvantitativní výzkum, byla v průzkumu použita metoda dotazníkového šetření. Na základě toho byl vytvořen *Dotazník – Kauzy v českém mediálním prostředí*.⁸⁵ Byl zvolen stručný a výstižný název, který měl respondenty přesvědčit o jeho vyplnění. Dotazníky byly dotazovaným předkládány v elektronické podobě s možností zaznamenání jejich odpovědí taktéž elektronickou formou.

V první části dotazníku byly použity nejzajímavější otázky, jež se vztahují k tématu práce. Tato část obsahuje 19 otázek, jež tvoří pět oblastí:

- A.** Otázky zjišťující zájem lidí o dění ve společnosti
- B.** Konkrétní sdělovací prostředky, které jsou nejčastěji využívány pro sledování dění ve společnosti
- C.** Zájem o významné kauzy v českém mediálním prostředí
- D.** Investigativní žurnalistika v českém mediálním prostředí (znalost pojmu, její význam, sledovanost investigativních pořadů, aktuální téma pro práci investigativní žurnalistiky)
- E.** Znalost konkrétních dvou kauz
- F.** Znalost investigativních novinářů
- G.** Přínos investigativní žurnalistiky ve společnosti

Na většinu otázek byl možný pouze výběr z odpovědí ANO nebo NE. U sedmi otázek byla odpověď otevřená, což respondentovi umožnilo vyjádřit svůj subjektivní názor. Vzhledem k náročnosti a cíli výzkumu, jehož je potřeba dosáhnout, nelze zvolit pouze dvě varianty odpovědí, tedy ANO nebo NE. Právě pro získání názorů lidí na postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí byly zvoleny typy otevřených otázek.

Závěr dotazníku tvoří segmentační otázky zjišťující pohlaví, věk a dosažené vzdělání. Ty slouží pro snadnější zařazení respondenta do určité sociální skupiny. Osoby ve věku rané dospělosti, zralé a pozdní dospělosti. Otázky týkající se vzdělání rozdělují účastní-

---

⁸⁵ Viz příloha A

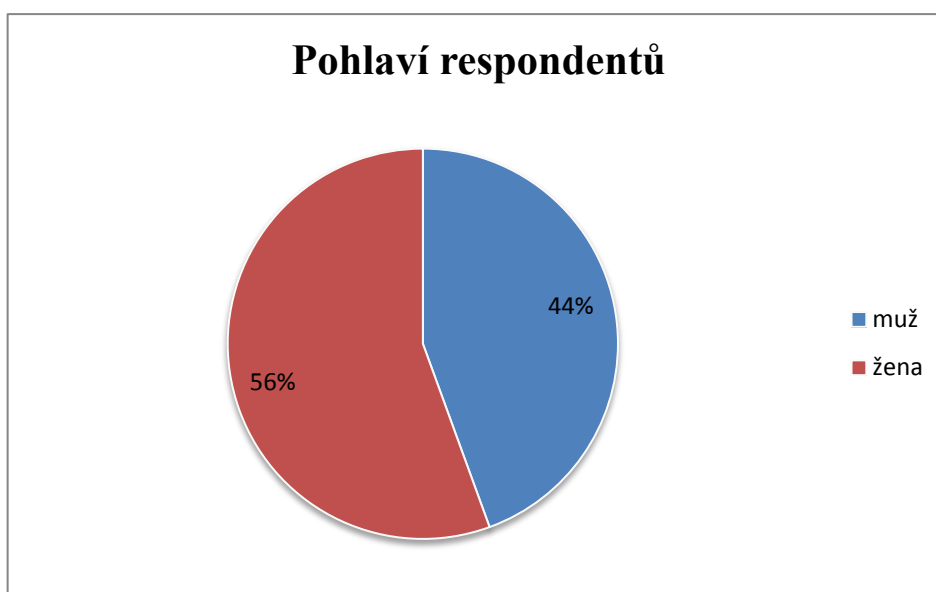
ky na osoby se vzděláním středoškolským a vysokoškolským. Všechny otázky v dotazníku byly povinné.

6.4 Výzkumný vzorek

Dotazník byl sdílen prostřednictvím sociálních sítí, facebooku a e-mailu. Dotazníkové šetření vyplnilo 117 respondentů, přičemž 65 z nich byly ženy a 52 muži. Osloveny byly všechny věkové skupiny, z důvodu zjištění, kdo a jakým způsobem se zajímá o dění v českém mediálním prostředí. Téma postavení investigativní žurnalistiky není konkrétně zaměřeno na určitou sociální skupinu vzhledem k tomu, že se toto téma ne-přímo dotýká všech lidí.

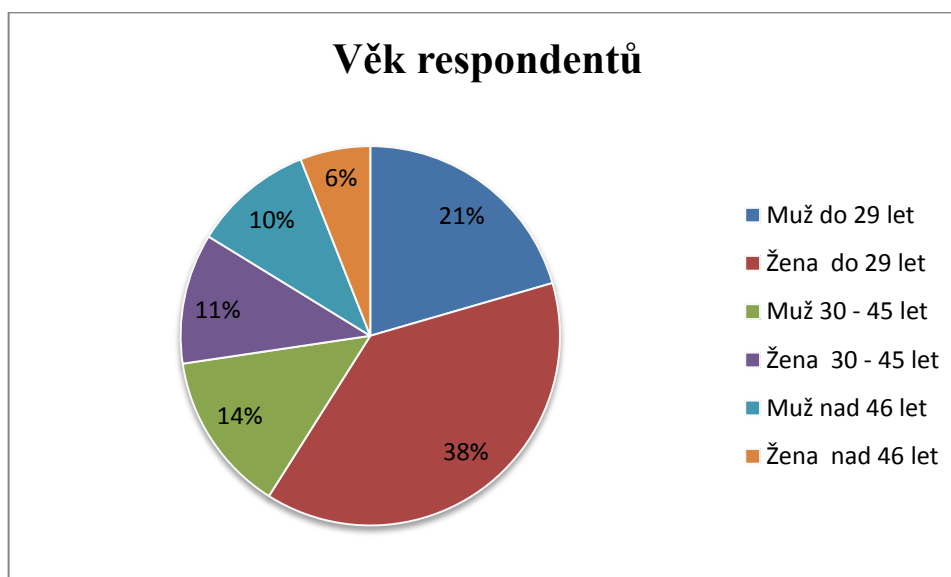
Co se týká hlediska věku, dosaženého vzdělání a pohlaví, je tento výzkum tvořen následovně. Celkem odpovědělo 52 mužů a 65 žen (Graf 1). Z počtu 52 je 24 mužů ve věku do 29 let, dalších 16 ve věku od 30 do 45 let a zbývajících 12 nad 46 let (Graf 2). Ze všech mužů jich 35 dosáhlo středoškolského vzdělání a 17 vysokoškolského (Graf 3). Z dotázaných žen, tj. celkového počtu 65, jich odpovědělo 45 ve věku do 29 let, dalších 13 ve věku od 30 do 45 let a zbývajících 7 nad 46 let (Graf 2). Ze všech žen jich 41 dosáhlo středoškolského vzdělání a zbývajících 24 získalo vysokoškolské vzdělání (Graf 3)

Graf 1: Rozdělení respondentů z hlediska pohlaví

Zdroj⁸⁶

Graf 2: Rozdělení respondentů z hlediska věku

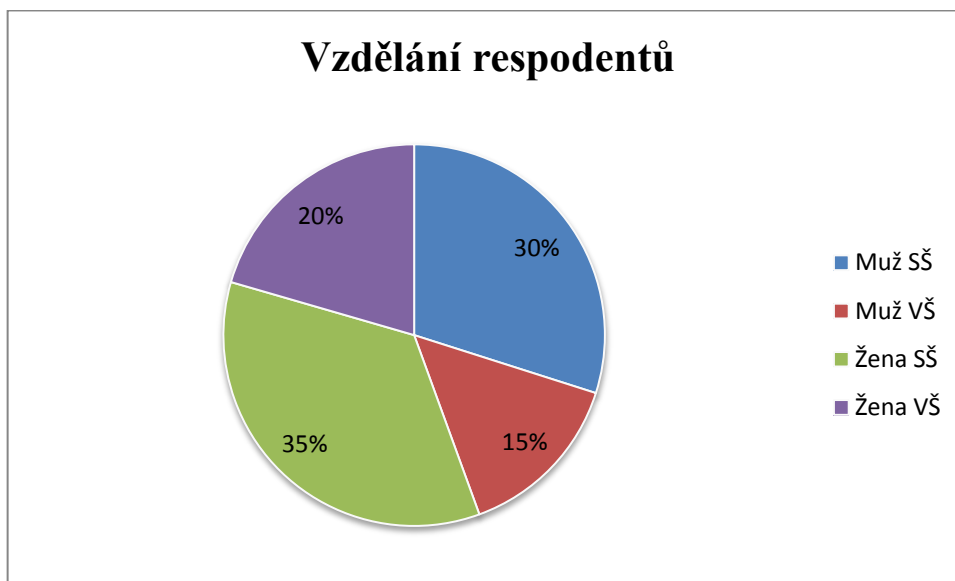

Zdroj⁸⁷

⁸⁶ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

⁸⁷ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

Graf 3: Rozdělení respondentů z hlediska dosaženého vzdělání

Zdroj⁸⁸

6.5 Analýza výzkumu

A. Zájem lidí o veřejné dění ve společnosti

Míru zájmu lidí o veřejné dění, bylo zjišťováno prostřednictvím odpovědí ANO či NE. V této kategorii, jež zkoumala tuto problematiku, kladně odpovědělo z 52 mužů 48 a z 65 žen 65. Celkový počet kladných odpovědí představuje 92 % a zbývajících 8 % záporných. Z hlediska věku byl největší zájem u mužů ve věku do 29 let, kterých bylo 21. Ve věku od 30 do 45 let, jich odpovědělo 15 a zbývajících 12 mužů, jež jeví zájem, bylo ve věku nad 46 let. Vzhledem k četnosti odpovědi ANO z počtu 52 mužů, byla návratnost vysoká. Z hlediska dosaženého vzdělání odpovídalo nejvíce mužů se středoškolským vzděláním, konkrétně 31 a zbývajících 17 s vysokoškolským vzděláním.

U žen byl taktéž jako u mužů největší zájem ve věku do 29 let, kladně odpovědělo 41 žen. 13 žen bylo ve věku od 30 do 45 let a 6 ve věku nad 46 let. Z hlediska dosaženého vzdělání, 38 žen má středoškolské vzdělání a 22 vysokoškolské.

⁸⁸ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

Shrneme-li výsledky v této kategorii, bylo zjištěno, že největší zájem o veřejné dění ve společnosti jeví mladší populace ve věku do 29 let a následně po ní lidé od 30 do 45 let. Starší generace nad 46 let se projevila jako nepřiliš produktivní. V tomto ohledu lze uvést, že 69 respondentů, tedy většina, má středoškolské vzdělání a zbývajících 39 respondentů má vysokoškolské vzdělání.

B. Konkrétní sdělovací prostředky, které jsou nejčastěji využívány pro sledování dění ve společnosti

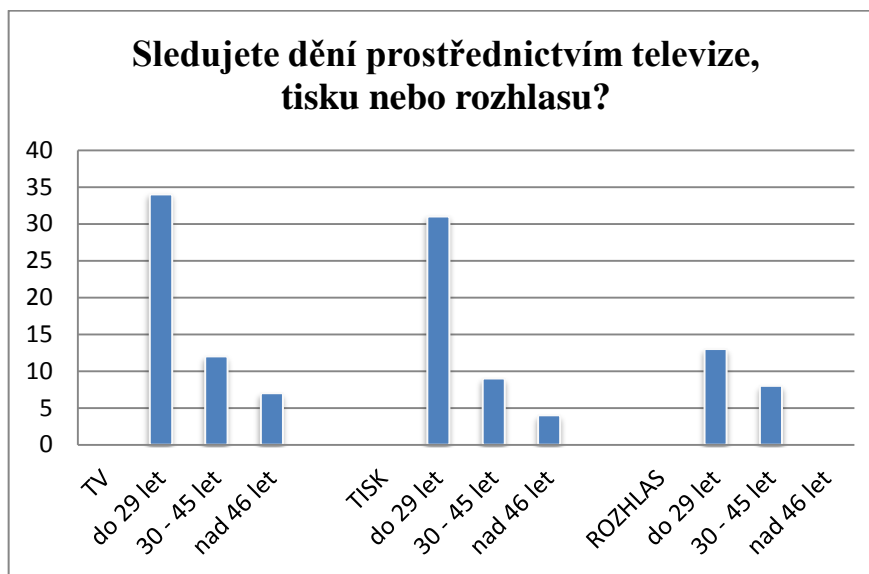
Tuto kategorii tvořily 3 otázky, které byly zaměřeny na konkrétní sdělovací prostředky, jež jsou pro sledování dění ve společnosti nejčastěji využívány. Respondenti měli na výběr ze dvou možností odpovědí ANO či NE. Z hlediska pohlaví, u mužů je nejčastěji využívána pro přehled informací televize a tisk. Rozhlas tvoří až poslední místo. Pro větší přehlednost lze tyto údaje zobrazit v procentech. Co se týká sledování dění ve společnosti prostřednictvím sdělovacích prostředků, 36 % mužů využívá televizi, 34 % tisk a 30 % rozhlas. Z hlediska věku respondentů, byla média, sloužící pro sledování dění ve společnosti rozdělena do tří skupin (viz Graf 4).

U žen bylo využití médií poněkud rozdílné, a to zejména u televize. Pro celkový přehled lze tyto údaje uvést procentuálně. Využití sdělovacích prostředků pro sledování dění ve společnosti u žen činí nejvíce televize 45 %, tisk 37 % a nejméně je využíván u žen rozhlas, který představuje 18 %. Z hlediska věku byl tento výzkum zobrazen v Grafu 5.

Shrneme-li výsledky, v této kategorii byl kladen důraz na zjištění míry využití televize, tisku nebo rozhlasu pro sledování dění ve společnosti. Tento ukazatel byl zobrazen procentuálně a také graficky u obou pohlaví. U mužů lze konstatovat, že volí nejčastěji mezi televizí 36 % a tiskem 34 %. Nejméně bývá u mužů využíván rozhlas 30 %, avšak nelze tuto kategorii hodnotit jako méně využívanou na rozdíl u žen. Ženy nejvíce využívají televize 45 % a poté tisk, jenž představuje 37 %, přičemž ve srovnání s muži je počet žen vyšší. Podle průzkumu u žen je na posledním místě rozhlas, který volí jako prostředek pro sledování dění ve společnosti 18 %. Ženy i muži nejraději využívají televizi a tisk. U mužů je v zásadě rozhlas na podobném žebříčku jako u tisku, což nelze potvrdit u žen, kdy je tato hodnota velmi nízká.

Co se týká zájmu o veřejné dění a jeho sledování, z hlediska věku u obou pohlaví se jeví jako neaktivnější populace do 29 let. U mužů se tato hodnota drží nadále i ve starší věkové hranici od 30 do 46 let, a to ve všech oblastech médií, u žen naopak radikálně slábne.

Graf 4: Užití sdělovacích prostředků u mužů z hlediska věku

Zdroj⁸⁹

Graf 5: Užití sdělovacích prostředků u žen z hlediska věku

Zdroj⁹⁰

⁸⁹ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

C. Zájem o významné kauzy v českém mediálním prostředí

V této kategorii byla měřena míra zájmu respondentů o významné kauzy v českém prostředí. Na tuto otázku odpovědělo ANO celkem 94 respondentů, což představuje 80 % a zbylých 20 % NE z celkového počtu dotazovaných. Z hlediska věku odpovědělo kladně 17 mužů ve věku do 29 let, 13 ve věku 30 – 45 let a 10 ve věku nad 46 let. Z nich 27 má středoškolské a 13 vysokoškolské vzdělání.

Na stejnou otázku odpovědělo kladně 36 žen ve věku do 29 let, 12 žen ve věku 30 – 45 let a 6 nad 46 let. Z hlediska dosaženého vzdělání z nich 33 má středoškolské a 21 vysokoškolské vzdělání.

O mediálně známé kauzy v českém prostředí projevila zájem obě pohlaví na stejné úrovni. Z celkového počtu 52 mužů je to 40 kladných odpovědí, z počtu 65 žen jde o 54 kladných odpovědí. Podle věkové skupiny muži jeví zájem nejvíce ve věku do 29 let a o něco méně ve věku do 45 let. U žen největší zájem projevila věková skupina do 29 let a s přibývajícím věkem zájem výrazně klesá.

D. Investigativní žurnalistika v českém mediálním prostředí (znalost pojmu, její význam, sledovanost investigativních pořadů, aktuální téma pro práci investigativní žurnalistiky)

Tato kategorie se skládá ze čtyř otázek zkoumajících různé oblasti investigativní žurnalistiky. Respondenti odpovídali na otázky zjišťující znalost pojmu investigativní žurnalistika, její postavení, zda v české společnosti zastává potřebnou úlohu a dále míru sledovanosti investigativních pořadů. Závěr této kategorie tvoří otevřená otázka, jež umožní respondentovi uvést konkrétní příklad pro aktuální téma investigativní žurnalistiky.

Bylo zjištěno, že znalost pojmu je u obou pohlaví na obdobné úrovni. Na tuto otázku kladně odpovědělo celkem 107 respondentů, což představuje 91 % a 10 záporně, tj. 9 %. Mužů odpovědělo celkem 49 a z hlediska věku 21 ve věku do 29 let, 16 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Na znalost pojmu investigativní žurnalistiky odpovědělo

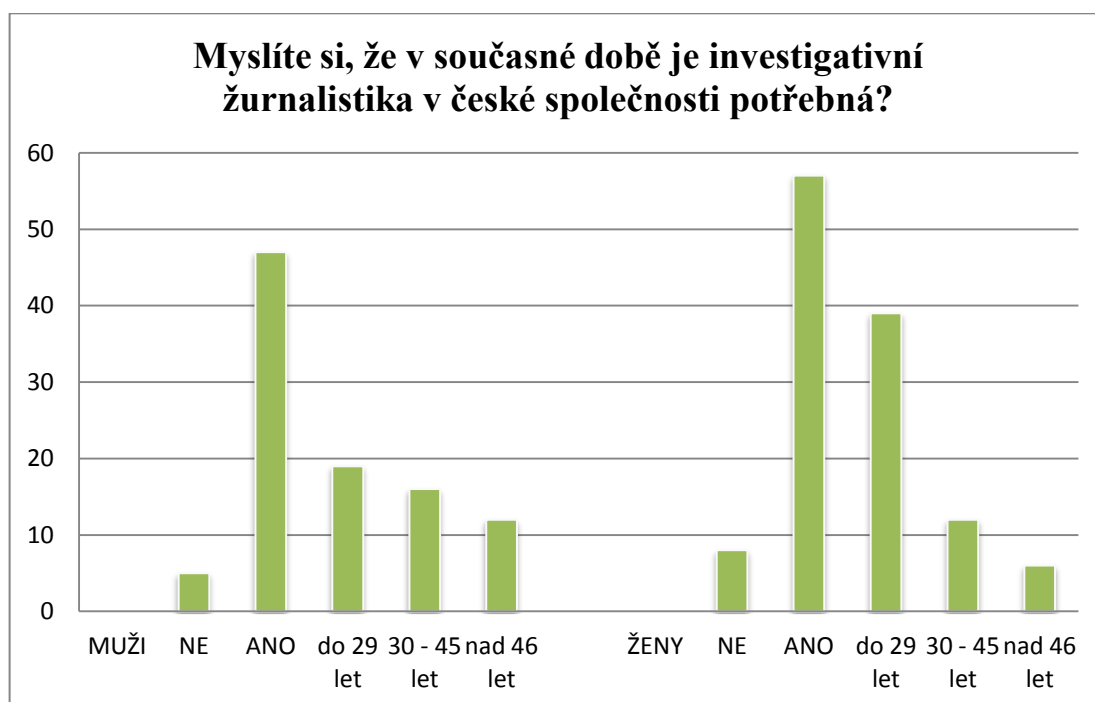
---

⁹⁰ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

kladně 58 žen, z nich 38 ve věku do 29 let, 13 ve věku od 30 – 45 let a 7 nad 46 let. Z hlediska dosaženého vzdělání u obou pohlaví 68 má středoškolské vzdělání a 39 vysokoškolské vzdělání.

Na otázku, zda si respondenti myslí, že je v současné době investigativní žurnalistika ve společnosti potřebná, odpovědělo ANO 104 respondentů, což představuje 89 %, NE odpovědělo pouze 13 respondentů, tj. 11 %. Lze tedy uvést, že investigativní žurnalistika má významnou úlohu v české společnosti. Z hlediska věku, kladně odpovědělo 19 mužů ve věku do 29 let, 16 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Na stejnou otázku odpovědělo kladně 39 žen ve věku do 29 let, 12 ve věku od 30 – 45 let a 6 nad 46 let (viz Graf 6).

Graf 6: Význam investigativní žurnalistiky pro společnost

Zdroj⁹¹

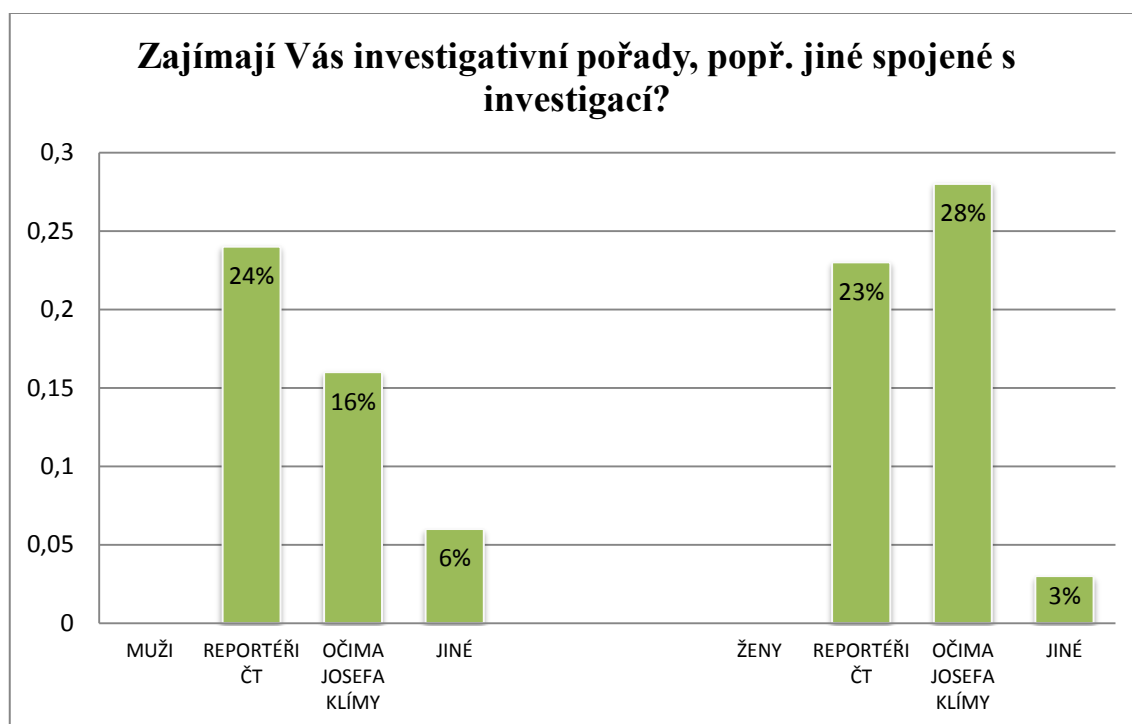
Sledovanost a zájem respondentů o investigativní pořady byla měřena prostřednictvím odpovědí, kde z uvedených možností byly na výběr konkrétní publicistické pořady, jež souvisejí s tématem investigativní práce. Tyto odpovědi byly doplněné možností „jiné“,

⁹¹ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

což umožnilo respondentovi popřípadě uvést jiný pořad, spojený s investigací. Na otázku, zjišťující zájem lidí o investigativní pořady, kladně odpovědělo 103 respondentů a záporně 14, což znamená 88 % sledujících a 12 %, kteří investigativní pořady nesledují. Celkový počet tvoří 43 mužů (37 %) a 61 žen (51 %). Z hlediska věku, mužů odpovědělo 17 ve věku do 29 let, 14 ve věku od 30 - 45 let a 12 nad 46 let. Z nich 28 má středoškolské vzdělání a 15 vysokoškolské vzdělání. Žen kladně odpovědělo 40 ve věku do 29 let, 13 ve věku od 30 – 45 let a 7 nad 46 let. Z nich 37 má středoškolské vzdělání a 23 vysokoškolské vzdělání.

Zájem respondentů o konkrétní investigativní pořady, jako jsou Reportéři ČT, Očima Josefy Klímy nebo jiné, jež bylo možné uvést, nejlépe vystihuje Graf 7. Tento výzkum zaznamenal, že pořad Reportéři ČT sleduje 24 % mužů a 23 % žen. Pořad Očima Josefa Klímy sleduje 16 % mužů a 28 % žen. Kolonku „jiné“, kde respondenti uvedli jiné pořady související s investigací, uvedlo 6 % mužů a 3 % žen.

Graf 7: Sledovanost investigativních pořadů uvedených v %

Zdroj⁹²

⁹² PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

Poslední otázka z této oblasti zjišťuje, zda si respondenti, myslí, že v současné době existuje aktuální téma pro investigativní žurnalistiku. ANO odpovědělo celkem 45 mužů a 42 žen. Odpovědi NE bylo zaznamenáno u mužů 7 a u žen 23. Procentuálně lze vyjádřit, že počet kladných odpovědí představuje 74 % a počet záporných odpovědí 26 %.

Z hlediska věku kladně odpovědělo 17 mužů ve věku do 29 let, 16 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Žen kladně odpovědělo 28 ve věku do 29 let, 9 ve věku od 30 – 45 let a 5 nad 46 let. Procentuálně lze uvést, že tedy celkový počet kladných odpovědí tvoří 38 % muži a 36 % ženy. Záporně odpovědělo 20 % žen a 6 % mužů. Z toho vyplývá, že v tomto poměru se v dané problematice, jež zkoumá aktuální téma pro investigativní žurnalistiku, více orientují muži než ženy, a to ve všech třech věkových kategoriích.

Jako aktuální témata pro investigativní práci uvedli muži nejčastěji následující příklady:

- korupce - korupce ve státní správě, korupce politické scény,
- politika, politické strany, A. Babiš, prezident M. Zeman, amnestie V. Klause,
- propojení podnikatelských subjektů a politiky,
- nebezpečí migrace etnika – muslimové v ČR.

Jako aktuální témata pro investigativní práci uvedly ženy nejčastěji následující příklady:

- korupce, financování ve veřejné sféře,
- politika, A. Babiš, podezřelá činnost politiků a veřejně významných osob,
- kauzy - Opencard, Kajínek,
- terorismus, emigrace islámských rodin do ČR.

Odpovědi mužů i žen se v tomto ohledu shodují. Jako nečastější uvedená aktuální témata pro práci investigativní žurnalistiky byla u obou pohlaví uvedena korupce politické scény a politiků. Často byla zaznamenána jména, jako je A. Babiš (Hnutí ANO), M. Zeman, D. Rath, V. Klaus a nedořešená kauza Kajínek. V neposlední řadě byla uvedena témata, jež souvisí s terorismem, nebezpečím migrace, a to zejména islámských rodin do ČR.

E. Znalost konkrétních dvou kauz

Tato kategorie se týká dvou konkrétních kauz, jež byly zmíněny v teoretické části. Jedná se o kauzu Právnické fakulty Západočeské univerzity a kauzu Víta Bárty. Cílem bylo zjistit znalost těchto dvou případů a navzájem je porovnat.

Na to, zda respondenti znají kauzu Právnické fakulty v Plzni, kladně odpovědělo 95 % a záporně 5 %. Tento počet tvoří 49 mužů tj. 42 % a 62 žen, tj. 53 %. Z hlediska věku kladně odpovědělo 23 mužů ve věku do 29 let, 14 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Na stejnou otázku odpovědělo 43 žen ve věku do 29 let, 12 ve věku od 30 – 45 let a 7 nad 46 let.

Na to, zda respondenti, využívali další zdroje a o zmíněné kauze chtěli získat více informací, byla vyšší četnost odpovědí NE než ANO. Celkový počet záporných odpovědí uvádí 73 %, respondentů, a to 29 % mužů a 44 % žen. Zbýlých 27 % kladných odpovědí tvoří 15 % mužů a 12 % žen. Z toho vyplývá, že tato kauza nebyla pro respondenty dostatečně zajímavá, aby je přinutila získat více detailních informací.

Poslední případ tvoří kauza V. Bárty, který byl obviněn z financování politické strany Věcí veřejné. Jako u předešlé kauzy byla otázka položena tak, aby byla zjištěna míra znalosti této problematiky. Celkem odpovědělo kladně 77 % a záporně 23 % respondentů. Tento počet tvoří 44 mužů tj. 36 % a 46 žen, tj. 38 %. Z hlediska věku kladně odpovědělo 17 mužů ve věku do 29 let, 15 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Žen odpovědělo 29 ve věku do 29 let, 12 ve věku od 30 – 45 let a 5 nad 46 let.

Z tohoto výzkumu vyplývá, že míra znalosti kauzy Právnické fakulty v Plzni je u respondentů vyšší než u kauzy V. Bárty.

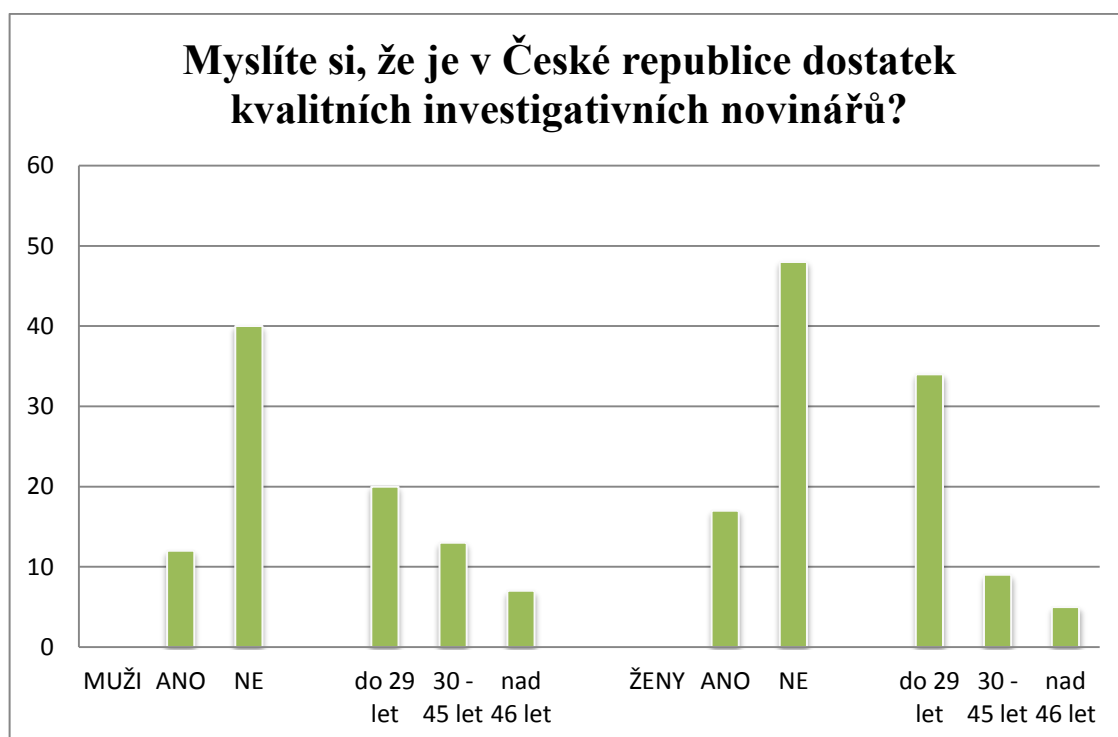
F. Znalost investigativních novinářů

Tato kategorie zkoumá znalost respondentů na postavení investigativních novinářů, spojený s jejich činností v českém mediálním prostředí.

Na to, zda si respondenti myslí, že existuje v České republice dostatek kvalitních investigativních novinářů, byly zaznamenány následující výsledky. Z celkového počtu

dotazovaných odpovědělo ANO 25 % a NE 85 %, tj. 36 % mužů a 41 % žen. Z hlediska věku záporně odpovědělo 20 mužů ve věku do 29 let, 13 ve věku od 30 – 45 let a 7 nad 46 let. Z nich 27 má středoškolské vzdělání a 13 vysokoškolské vzdělání. Na stejnou otázku odpovědělo záporně 34 žen ve věku do 29 let, 9 ve věku od 30 – 45 let a 5 nad 46 let (viz Graf 8). Z nich 30 má středoškolské vzdělání a 18 vysokoškolské vzdělání.

Graf 8: Dostatečné/nedostatečné množství investigativních novinářů

Zdroj⁹³

Podle výsledků lze shrnout, že si většina respondentů obou pohlaví nemyslí, že je v České republice dostatek kvalitních investigativních novinářů.

Další otázka, jež souvisí s touto kategorií, zkoumá míru znalosti respondentů o českých investigativních novinářích. Na zkoumanou otázku kladně odpovědělo 85 respondentů, což představuje 73 % a záporně 32, to je 27 %. Z hlediska věku kladně odpovědělo 16 mužů ve věku do 29 let, 10 ve věku od 30 – 45 let a 11 nad 46 let. Z nich 24 má středoškolské vzdělání a 13 vysokoškolské vzdělání.

⁹³ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

V kategorii žen kladně odpovědělo 31 žen ve věku do 29 let, 11 ve věku od 30 – 45 let a 6 nad 46 let. Z nich 30 má středoškolské vzdělání a 18 vysokoškolské vzdělání.

Znalost českých investigativních novinářů projevilo 84 účastníků, přičemž byla uvedena nejznámější jména předních českých investigativních novinářů, jako jsou Josef Klíma, Janek Kroupa, Marek Wollner, Jaroslav Kmenta, Radek John a Sabina Slonková.

Na výzkumnou otázku, jež zjišťovala u respondentů, zda si myslí, že je činnost českých investigativních novinářů v souladu s etikou, byla možnost otevřené odpovědi. Jednoznačně kladných odpovědí bylo zaznamenáno 65, tj. 56 %, tento počet odpovědí tvořilo 33 mužů a 32 žen. Ostatních 52 odpovědí, tj. 44 %, tvořilo 19 mužů a 33 žen, kteří uvedli odpovědi typu: ne, nevím, nedokážu posoudit, někdy ano, někdy ne, závisí na osobnosti novináře, nepovažuji české investigativní novináře za etické, závisí na kauze, není, ale někdy je potřeba zajít nad rámec etiky.

Z hlediska věku odpovědělo kladně 16 mužů ve věku do 29 let, 10 ve věku od 30 – 45 let a 7 nad 46 let. Z nich 24 má středoškolské vzdělání a 9 vysokoškolské vzdělání. Na stejnou otázku odpovědělo kladně 20 žen ve věku do 29 let, 7 ve věku od 30 – 45 let a 5 nad 46 let. Z nich 19 má středoškolské vzdělání a 13 vysokoškolské vzdělání.

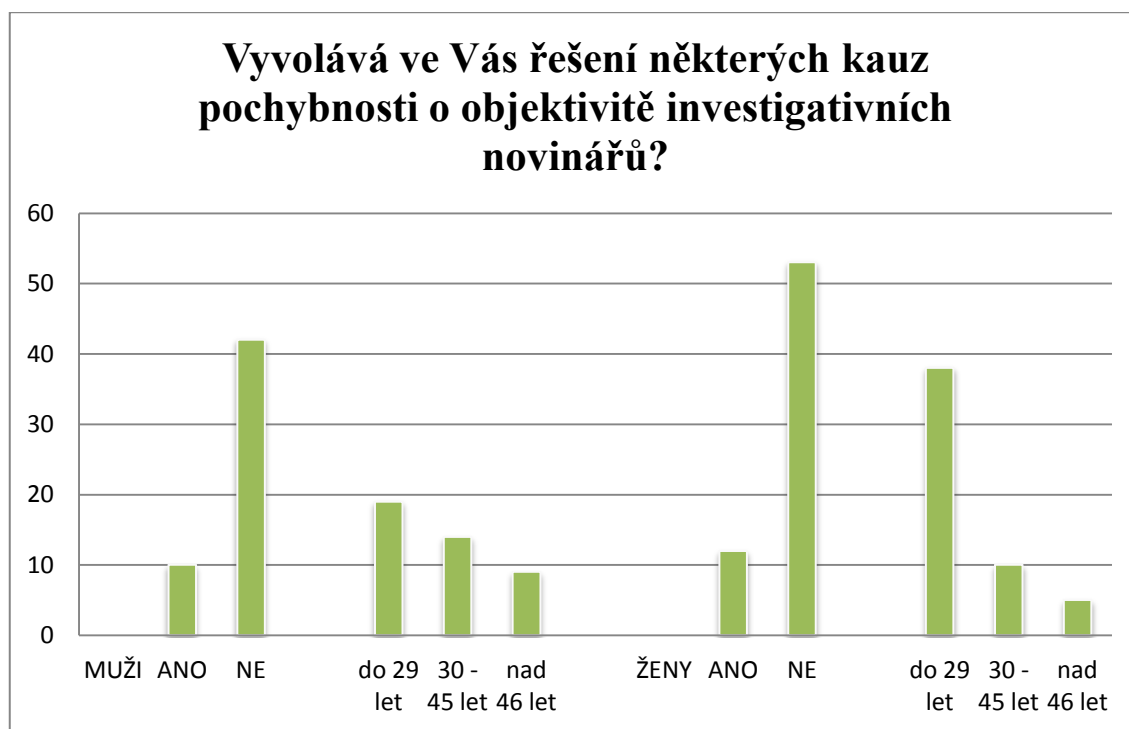
Podle výsledku lze tedy shrnout, že většina respondentů obou pohlaví, si myslí, že je činnost českých investigativních novinářů v souladu s etikou. Avšak jednoznačných kladných odpovědí bylo více zjištěno u mužů než u žen, kde byl tento počet nižší.

Poslední výzkumná otázka z této kategorie, zjišťuje pochybnosti respondentů o objektivitě českých investigativních novinářů. Vzhledem k otevřené odpovědi, byly zaznamenány následující výsledky. Pochybnosti o objektivitě investigativních novinářů má pouze 19 % respondentů, tj. 10 mužů a 12 žen, zbylých 81 %, tj. 42 mužů a 53 žen, nemají pochybnosti.

Z hlediska věku kladně odpověděli 4 muži ve věku do 29 let, 2 ve věku od 30 – 45 let a 4 nad 46 let. Žen odpovědělo kladně 7 ve věku do 29 let, 4 ve věku od 30 – 45 let a 1 nad 46 let. Počet záporných odpovědí, kdy respondenti nepochybují o objektivitě investigativních novinářů, odpovědělo 19 mužů ve věku do 29 let, 14 ve věku od 30 – 45

let a 9 nad 46 let. Žen záporně odpovědělo 38 ve věku do 29 let, 10 ve věku od 30 – 45 let a 5 nad 46 let (viz Graf 9).

Graf 9: Pochybnosti o objektivitě investigativních novinářů

Zdroj⁹⁴

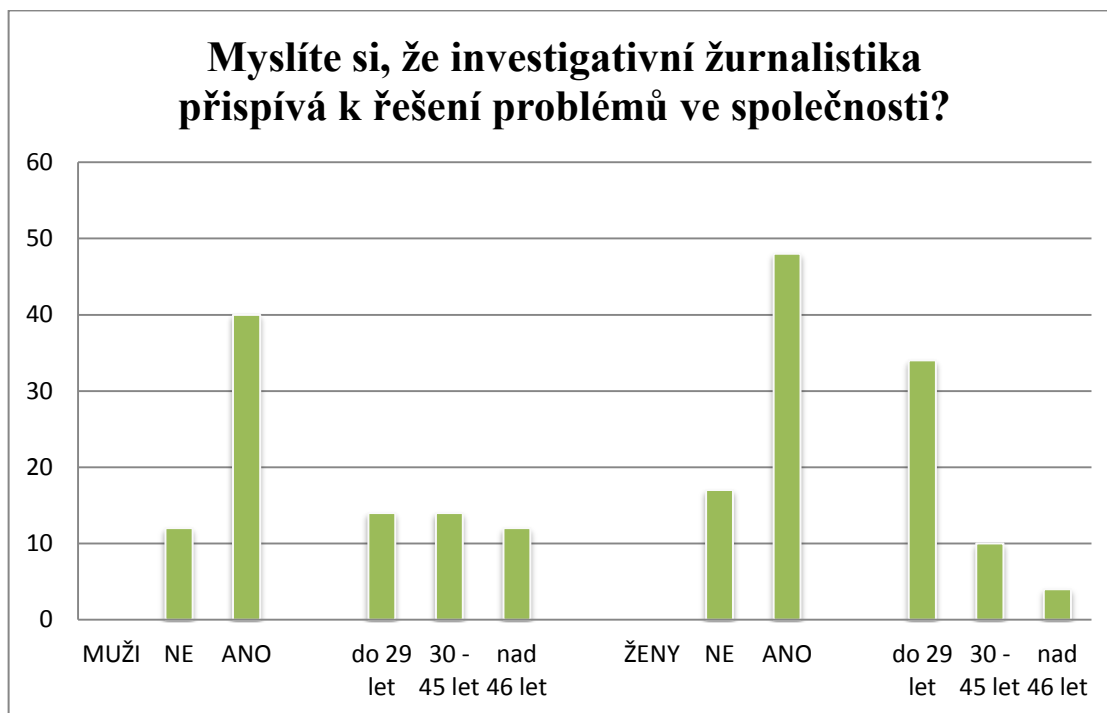
G. Přínos investigativní žurnalistiky ve společnosti

Tato poslední kategorie zkoumá názory lidí na to, zda investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti. Byly zjištěny následující výsledky: z celkového počtu 117 respondentů odpovědělo kladně 88, tj. 75 %, a záporně 29, tj. 25 %. Z hlediska pohlaví, kladně odpovědělo 40 mužů, tj. 34 %, a 48 žen, tj. 41 %. Podle věku odpovědělo kladně 14 mužů ve věku do 29 let, 14 ve věku od 30 – 45 let a 12 nad 46 let. Z nich 25 má středoškolské vzdělání a 15 vysokoškolské vzdělání. Na stejnou otázku odpovědělo kladně 34 žen ve věku do 29 let, 10 ve věku od 30 – 45 let a 4 nad 46 let (viz Graf 10). Z nich 30 má středoškolské vzdělání a 18 vysokoškolské vzdělání.

⁹⁴ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

Graf 10: Konkrétní přínos investigativní žurnalistiky pro řešení problémů

Zdroj⁹⁵

Nejčastější názory respondentů na výše uvedenou výzkumnou otázku jsou následující:

Názory mužů na tuto problematiku:

- Ano, samozřejmě minimálně přispívá k uvědomění si problémů v širším kontextu k jednotlivým kauzám, které by řadový občan jen stěží dovedl objasnit. Řešením by pak mohlo být snížení korupce, resp. vlivu některých zájmových skupin do struktur společnosti.
- Ano, pomáhá rozkrývat některé problémové věci a tím zlepšuje společnost.
- Ano, investigativní novináři rozkrývají kauzy, o kterých lidé často ani nevědí a přispívají tak k informovanosti společnosti.
- Ano, protože se snaží upozorňovat na nekalé praktiky ve společnosti, a tím tak pomáhá s řešením těchto problémů.

⁹⁵ PETRUŽELOVÁ, 2015 (vlastní výzkum)

- Ano, mediální zájem je potřeba, aby lidé věděli, jaké mafiánské praktiky se používají ve vyšší sféře.

- Investigativní novináři mohou napsat i to, na co policie zatím nemá úplně dokonalé důkazy a tím celý případ spustit.

- Částečně ano, někdy dojde jen ke zviření hladiny a později je vše zameteno.

- Ano, můj názor je ten, že z lidí dělají ovce jen minimálně nebo vůbec.

Názory žen na tuto problematiku:

- Ano, je potřeba problémy řešit a bez práce investigativních novinářů dochází k ututlání problémů, které následně vyšumí a nikdo se jimi dále nezabývá.

- Ano. Společnost bude fungovat tehdy, budeme-li se na ní moct spolehnout a budeme-li v ní moct mít důvěru.

- Ano, lidé mají i lepší pocit, že věci mají řešení.

- Ano. Novinář dává získané informace k posouzení veřejnosti. Přispívá k protikorupčnímu jednání policie, která nemůže problémy "zamést pod koberec".

- Určitě ano. Média mají tendenci vše kamuflovat. Investigativní žurnalistika se nám alespoň snaží pravdu přiblížit.

- Myslím, že ano, v současnosti je docela aktuálním tématem a je pro společnost potřebná.

- Ano, minimálně medializace někdy přispěje k tomu, aby na světlo vyplavala další relevantní fakta.

- Myslím, že ano. Pořád je to hlídací pes demokracie.

6.6 Výsledky výzkumu

Z výsledku dotazníkového šetření vyplývá, že největší zájem o veřejné dění ve společnosti jeví mladší generace ve věku do 29 let u obou pohlaví, což lze považovat za dobré východisko vzhledem i k negativním jevům, jež současné dění představuje. U mužů tento zájem přetrvává do 45 let, přičemž u žen s přibývajícím věkem klesá. Pro sledování dění je u mužů i u žen nejčastěji využívaná televize a tištěné médium.

Zájem o kauzy investigativní žurnalistiky projevila obě pohlaví na stejné úrovni, přičemž u mužů míra zájmu přetrvává do 45 let, na rozdíl u žen, kde byl zaznamenán největší zájem především ve věku do 29 let. Znalost pojmu investigativní žurnalistika je u mužů i u žen na obdobné úrovni, přičemž převažují kladné odpovědi. Na otázku, zda je v současné době investigativní žurnalistika ve společnosti potřebná, odpověděla kladně většina respondentů, což vypovídá o důležitém postavení tohoto typu žurnalistiky.

Bylo zjištěno, že většina respondentů se zajímá o investigativní pořady. Co se týká zájmu o konkrétní investigativní pořady, téměř stejná míra sledovanosti u mužů (24 %) i u žen (23 %) reprezentuje pořad Reportéři ČT. Pořad Očima Josefy Klímy sleduje více žen (28 %) než mužů (16 %).

Předmětem výzkumu byla také otázka, zda v současné době existuje aktuální téma pro práci investigativní žurnalistik. Z výsledků bylo zaznamenáno 74 % kladných odpovědí, jež respondenti uvedli. Z hlediska pohlaví se v této problematice více orientují muži než ženy. Nejčastěji uvedeným tématem byla korupce politické scény.

Co se týče konkrétních dvou kauz, jež byly uvedené i v teoretické části, z výsledku vyplývá, že míra znalosti kauzy Právnické fakulty v Plzni je u respondentů vyšší než u kauzy Víta Bárty. Pro získání více informací o kauze právnické fakulty a využití jiných zdrojů, bylo zaznamenáno více záporných odpovědí, což představuje nízkou míru zájmu o získání více detailních informací o této kauze.

Znalost českých investigativních novinářů je poměrně vysoká, neboť kladně odpověděla většina respondentů, přičemž byla uvedena nejznámější jména, jako jsou Josef Klíma, Janek Kroupa, Marek Wollner, Jaroslav Kmenta nebo Sabina Slonková. Zajímavé byly

odpovědi na další zkoumanou otázku spojenou s investigativními novináři. 85 % respondentů si nemyslí, že v České republice existuje dostatek kvalitních investigativních novinářů. Pouhých 25 % zastává opačný názor.

Celkový význam a postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí, zjišťovala poslední část dotazníku. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů, to znamená muži i ženy, si myslí, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti.

Hypotéza č. 1: Více než 50% respondentů zná pojem investigativní žurnalistika.

Tato hypotéza byla potvrzena z toho důvodu, že 91 % respondentů zná pojem investigativní žurnalistika, což představuje více než 50 %. **Hypotéza č. 1 byla potvrzena.**

Hypotéza č. 2: Sledovanost investigativních pořadů je vyšší u mužů než u žen.

Tato hypotéza byla vyvrácena z toho důvodu, že sledovanost investigativních pořadů byl zaznamenán vyšší u žen než u mužů. 103 respondentů, jež odpovědělo kladně a sleduje investigativní pořady, tvoří 61 žen (51%) a 43 mužů (37%). **Hypotéza č. 2 byla vyvrácena.**

Hypotéza č. 3: Více než 75% respondentů se zajímá o investigativní kauzy.

Tato hypotéza byla potvrzena, protože 80 % respondentů se zajímá o investigativní kauzy, což představuje více než 75%. **Hypotéza č. 3 byla potvrzena.**

Hypotéza č. 4: Více než 60 % respondentů zná nejméně dva české investigativní novináře.

Tato hypotéza se potvrdila, z toho důvodu, že 73 % respondentů zná nejméně dva české investigativní novináře, což představuje víc než 60 %. **Hypotéza č. 4 byla potvrzena.**

Hypotéza č. 5: Více než 80% respondentů vnímá investigativní žurnalistiku jako potřebnou v české společnosti.

Tato hypotéza byla potvrzena, protože kladně odpovědělo 104 respondentů, což představuje 89 %, čili více než 80 %. **Hypotéza č. 5 byla potvrzena.**

Hypotéza č. 6: Více než 70 % respondentů si myslí, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti.

Tato hypotéza byla potvrzena, z toho důvodu, že bylo zaznamenáno 88 kladných odpovědí, což představuje 75 % respondentů, kteří si myslí, že postavení investigativní žurnalistiky přispívá k řešení problémů ve společnosti. **Hypotéza č. 6 byla potvrzena.**

Vzhledem k tomu, že doplňující výzkumnou metodou byl rozhovor s českým investigativním novinářem Markem Wollnerem, byl vyhodnocen následovně. Cílem rozhovoru s panem Wollnerem, bylo zjistit jeho dosavadní zkušenosti jakožto investigativního novináře, jenž působil v řadě deníků a časopisů. Otázky byly zaměřené na jeho aktuální činnost, což je pozice moderátora a dramaturga investigativního pořadu Reportéři ČT.

V rozhovoru byly položeny otázky, jež souvisejí především s investigativními pořady. Pan Wollner popisuje odlišnosti ve formě zpracování a náležitosti, na rozdíl od psané investigativní žurnalistiky. Na otázku zkoumající, zda si myslí, že by mělo být v ČR více investigativních pořadů, pan Wollner odpověděl ano, přičemž klade velký důraz na kvalitu, což hraje důležitou roli v tomto směru. Konkrétní přínos však vyzdvihuje ve svém pořadu Reportéři ČT, který na rozdíl od pořadu Očima Josefy Klímy, divákům přináší věcnou a analytickou žurnalistiku. Určitý úspěch, taktéž připisuje pořadu, kterému se podařilo odkrýt řadu desítky závažných kauz z oblasti politiky a byznysu. Pro vznik reportáží M. Wollner vychází především z tisku, dopisů od diváků pořadu a svých vlastních zdrojů. Na otázku č. 11, zkoumající význam a potřebu investigativní žurnalistiky, pan Wollner potvrdil hypotézu č. 5 a svou odpovědí se ztotožňuje s výsledky respondentů. Taktéž byla potvrzena hypotéza č. 6, zjišťující přínos investigativní žurnalistiky pro řešení problémů ve společnosti, na kterou pan Wollner odpověděl jednoznačně kladně, ale upozorňuje, že může dojít k jejímu zneužití. Rozhovor tvoří celkem 15 otázek (viz. příloha V).

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí. Praktická část zahrnuje empirický výzkum, který zkoumal zájem lidí, jejich názory na současnou investigativní žurnalistiku v českém prostředí. Pro toto zjištění, byla použita metoda výzkumu ve formě dotazníkového šetření. Dotazník, který zahrnoval 22 otázek, byl dotazovaným předkládán elektronickou formou a to prostřednictvím sociálních sítí. Na otázky z oblasti veřejného dění, médií, kauz, investigativních pořadů a investigativní žurnalistiky, odpovědělo celkem 117 respondentů. Z hlediska věku, lze uvést, že většina dotazovaných spadala do mladší věkové kategorie. Podle dosaženého vzdělání, odpovědělo nejvíce mužů i žen se středoškolským vzděláním.

Co se týká zájmu o veřejné dění většina respondentů odpověděla kladně. Ze sdělovacích prostředků, které respondenti využívají pro přehled a sledování dění, je nejvíce využíván tisk a televize. Míru zájmu o kauzy v českém prostředí zaznamenalo vysoké procento dotazovaných, přičemž tento zájem u žen s přibývajícím věkem klesne na rozdíl od mužů. Znalost pojmu investigativní žurnalistiky byla potvrzena. Sledovanost investigativních pořadů, byla zaznamenána více u žen než u mužů, takže hypotéza č. 2 byla vyvrácena. Co se týká konkrétních kauz, které byly mimo jiné zmíněny i v teoretické části, z výsledků odpovědí vyplývá, že míra znalosti kauzy Právnické fakulty v Plzni je vyšší než u kauzy Víta Bárty. Účastníci dotazníku potvrdili znalost investigativních novinářů, ale většina z nich si myslí, že v dnešní společnosti je kvalitních novinářů tohoto typu nedostatek.

V rámci kvantitativního výzkumu, bylo stanoveno šest hypotéz, korespondující s náplní a cílem bakalářské práce. První hypotéza byla zaměřena na znalost pojmu investigativní žurnalistika. Druhá hypotéza zjišťovala míru sledovanosti investigativních pořadů a třetí věnovala pozornost kauzám. Čtvrtá hypotéza zkoumala míru znalosti investigativních novinářů, předposlední hypotéza zjišťovala význam investigativní žurnalistiky a poslední hypotéza se zabývala přínosem investigativní žurnalistiky ve společnosti. Výsledky výzkumů potvrdilo všech pět hypotéz, kromě hypotézy č. 2, která byla vyvrácena, z důvodu vyššího počtu kladných odpovědí u žen, než se předpokládalo u mužů.

Doplňující výzkumnou metodu představuje rozhovor s významným českým investigativním novinářem Markem Wollnerem. Ten odpovídal na otázky spojené s tématem bakalářské práce. Na otázku týkající se investigativních pořadů, bylo odpovězeno, že by mělo být více kvalitních investigativních pořadů, vzhledem k tomu, že například pořad Očima Josefa Klímy neodhaluje příliš závažné kauzy z vysoké politiky a byznysu, jež patří mezi ty nejzajímavější. A to na rozdíl od pořadu M. Wollnera Reportéři ČT, který přináší věcnou, analytickou žurnalistiku, bez ideologických bariér. Pan Wollner, taktéž kladně odpověděl na to, že je v současné době investigativní žurnalistika potřebná, což potvrzuje hypotézu č. 5. Zda investigativní žurnalistika přispívá k řešení problému ve společnosti, zkoumá hypotéza č. 6, která byla taktéž díky kladné odpovědi potvrzena, přičemž M. Wollner uvádí, že ale může dojít i k jejímu zneužití k nesprávným cílům.

Praktická část naplnila cíl práce, kdy na základě formulovaných otázek, byl zjištěn zájem a názory respondentů na postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí. Je zřejmé, že investigativní žurnalistika nemá v českém mediálním prostředí dlouholeté působení, vzhledem k jejímu krátkému historickému vývoji. Na druhou stranu existuje v České republice pár vynikajících investigativních novinářů, kteří svou činností přispívají k odhalování závažných nedostatků v naší společnosti. Na základě výsledků z dotazníkového řešení vyplývá, že lidé mají zájem o dění ve společnosti, zajímají se o investigativní pořady, především mladší populace, což by mělo být určitým motivem pro současné investigativní novináře. V tomto ohledu, by to mohlo být určitým přínosem. Mimo jiné většina dotazovaných uvedla několik aktuálních témat pro investigativní činnost, což vypovídá o její potřebě. Lidem není lhostejné to, co se děje ve společnosti, a proto díky investigativní žurnalistice je možné proti těmto negativním jevům, jako je např. korupce, bojovat.

Na základě dotazníkového šetření a rozhovoru jsem došla k závěru, že investigativní žurnalistika přispívá k odhalování politických a společenských kauz, s kterými by bez ní dnešní společnost nebyla obeznámena a do jejich problémů zasvěcena. Většina respondentů o problematice a důležitosti postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí sdílí stejný názor. Je však důležité, aby se činnost investigativních novinářů opírala o pravdivá a podložená fakta a nedocházelo k zkreslené informovanosti veřejnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ČUŘÍK, J. *Nové trendy v médiích I*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5.

KLÍMA, J. *Vlastníma očima aneb Před kamerou i za ní*. Praha: Nakladatelství Andrej Šťastný, 2012. ISBN 978-80-86739-51-9.

KÖPPLOVÁ B., JIRÁK J., *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

KMENTA, J. *Super guru Bárta*, 1. vyd. Jaroslav Kmenta, 2011. ISBN 978-80-87569-03-0.

MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II, rozhlas a televize*. 2. vyd. Brno: MUNI, 2012. ISBN 978-80-210-5826-2.

MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0.

OSVALDOVÁ B., HALADA J. A KOLEKTIV, *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.

ŠMÍD, M. *Média, internet, TV Nova a já*. 1. vyd. ISV: Praha 2000. ISBN 80-85866-69-2.

VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-86723-87-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

AKTUÁLNĚ, *Plzeňská práva*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/plzenska-prava/r~i:wiki:3315/>

AKTUÁLNĚ, *Sabina Slonková*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/autori/sabina-slonkova/l~i:author:5/>

BUDAI, D. *Investigativní žurnalistika realizovaná z otevřených zdrojů*, Olomouc 2012. [cit.2014-11-24] Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra žurnalistiky.

Dostupné z: http://theses.cz/id/kjdfej/INVESTIGATIVNI_ZURNALISTIKA_DAVID_BUDAI.pdf

CSFD, *Na Vlastní oči*. [online]. 2001-2015 [cit. 2015-01-05].

Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/252585-na-vlastni-oci/>

ČESKÁ TELEVIZE, *Kodex ČT: Čl. 16 Pravidla při natáčení*. [online]. 1996-2015 [cit. 01-02-2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-16-pravidla-pri-nataceni/>

ČESKÁ TELEVIZE, *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/>

ČESKÁ TELEVIZE, *Reportéři ČT*. [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/radact/dokumenty/2007_analyza_reporteri.pdf

DICTIONARY, *Muckrakers*. [online]. [cit.2014-11-26].

Dostupné z: <http://dictionary.reference.com/browse/muckrakers>

HAVIT, *Občanský zákoník*. [online]. 1998-2014 [cit. 12-26-2014].

Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcenzak/cast1.aspx>

HAVIT, *Trestní řád*. [online]. 1998-2014. [cit. 12-29-2014].

Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast1h1.aspx

HESOVÁ, A. *Investigativní žurnalistika a její praktické užití v českém mediálním prostředí*. Olomouc, 2013. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého, Katedra žurnalistiky. Dostupné z: <http://theses.cz/id/28tvlg/00177507-367595497.pdf>

IDNES.CZ, *Detektor lži zapochyboval u každé páte odpovědi Kočí o úplatcích*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-06].

Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/detektor-lzi-zapochyboval-u-kazde-pate-odpovedi-koci-o-uplatcich-px8-/domaci.aspx?c=A120109_130224_domaci_js

IDNES.CZ, *Jiří Kubík*. [online]. 1999-2015 [cit. 2015-01-05].

Dostupné z: <http://vice.idnes.cz/novinari.aspx?idnov=844>

IDNES.CZ, *Kdo je kdo v kauze Krakatice*. 2008 [online]. [cit. 2014-12-12].

Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/dokument-kdo-je-kdo-v-kauze-krakatice-dvy-/>

KLIMEŠOVÁ, M., „*Korupce v ČR*“, [online]. 2012, Vydal Respekt Institut, [cit. 2014-11-15]. Dostupné z:

http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/16251/metodika_o_korupci.pdf

KMENTA, *Investigativní žurnalistika v ČR*. [online]. 1993-2014 [cit. 2014-12-12].

Dostupné z:

<http://www.kmenta.cz/cs/investigativni-zurnalistika/investigativni-zurnalistika-v-cr>

KMENTA.CZ, *Všehoschopní – Superguru Bárta*. [online]. 1993 - 2014 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.kmenta.cz/cs/knihy/vsehoschopni>

LIDOVKY.CZ, *Janek Kroupa*. [online]. 2015 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z:

http://www.lidovky.cz/janek-kroupa-nastupuje-do-ceskeho-rozhlasu-zameri-se-investigativni-kauzy-16s-/-/media.aspx?c=A140131_111143_ln-media_pef

MINISTERSTVO KULTURY, *Tiskový zákon*. [online]. 2007 [cit. 01-02-2015].
Dostupné z: www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=535

NFPK, *O nás*. [online]. 2014 [cit. 2014-12-13]. Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/o-nas>

NFPK, *Mapa české korupce: Fakulta právnická ZČU v Plzni*, [online]. 2014 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/fakulta-pravnicka-zcu-v-plzni-1>

PARLAMENTNÍ LISTY, *Kauza „plzeňských práv“ nedá mnohým stále spát*. [online]. 2014 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profilu/PhDr-Ing-Mgr-et-Mgr-Jiri-Valenta-1393/clanek/Kauza-plzenskych-prav-neda-mnohym-stale-spat-29895>

RADA PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ, *Právní předpisy*. [online]. [cit.2014-12-16]. Dostupné z:
<http://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

ROZHLAS, *Plné znění rozsudku nad J. Šárkou a V. Bártou v kauze uplácení VV*. [online]. 2012 [cit. 2015-01-06].
Dostupné z:
http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/plne-zneni-rozsudku-nad-jaroslavem-skarkou-a-vitem-bartou-v-kauze-uplacen-ve-vv—1045612

25RESPEKT, *Jaroslav Spurný*. [online]. [cit. 2015-01-05].
Dostupné z: <http://www.25respekt.cz/profilu/jaroslav-spurny/>

ŠMÍD, M. *Dva roky s aférou Watergate*. [online]. [cit.2014-11-26]. Dostupné z:
<http://www.louc.cz/pril01/p45grah.html>

ŠMÍD, M. *10 let v českých médiích: Václav Moravec – Etika a česká média*. [online]. 2005 [cit. 2015-01-05].
Dostupné z: http://smid.fsv.cuni.cz/knih/Newton%20kniha_po_kor_sm.pdf

VALOUSEK, R. *Investigativní žurnalistika zaměřená na práci v deníku MFD v letech 2001-2007*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická.

Dostupné z:

https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35221/1/Valousek,_R_Investigativni_zurnalistika_JS_2009.pdf

SEZNAM GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1: Rozdělení respondentů z hlediska pohlaví.....	45
Graf 2: Rozdělení respondentů z hlediska věku.....	45
Graf 3: Rozdělení respondentů z hlediska dosaženého vzdělání.....	46
Graf 4: Užití sdělovacích prostředků u mužů z hlediska věku.....	48
Graf 5: Užití sdělovacích prostředků u žen z hlediska věku.....	48
Graf 6: Význam investigativní žurnalistiky pro společnost.....	50
Graf 7: Sledovanost investigativní pořadů uvedených v %.....	51
Graf 8: Dostatečné/nedostatečné množství investigativních novinářů.....	54
Graf 9: Pochybnosti o objektivitě investigativních novinářů.....	56
Graf 10: Konkrétní přínos investigativní žurnalistiky pro řešení problémů.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník.....I

Příloha B – Rozhovor s Markem Wollnerem.....V

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník použitý pro empirický výzkum

Dotazník – Kauzy v českém mediálním prostředí

Výzkum sledující zájem lidí a jejich názory na kauzy investigativní žurnalistiky v ČR. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, jehož výsledky budou zpracovány v rámci bakalářské práce. Předem Vám všem moc děkuji.

1. Zajímáte se o dění ve společnosti?

ANO

NE

2. Sledujete dění ve společnosti prostřednictvím televize?

ANO

NE

3. Sledujete dění ve společnosti prostřednictvím rozhlasu?

ANO

NE

4. Sledujete dění ve společnosti prostřednictvím tisku?

ANO

NE

5. Zajímáte se o významné kauzy v českém mediálním prostředí?

ANO

NE

6. Je Vám znám pojem investigativní (pátrací) žurnalistika?

ANO

NE

7. Myslíte si, že v současné době je investigativní žurnalistika v české společnosti potřebná?

ANO

NE

8. Myslíte, že v současné době existuje aktuální téma pro investigativní žurnalistiku? Pokud ano, uveďte příklady.

.....

9. Zajímají Vás následující pořady investigativní žurnalistiky (pokud ano, označte), popř. jiné pořady spojené s investigací. Lze uvést víc možností.

Reportéři ČT

Očima Josefa Klímy

Jiné .....

10. Je Vám známa kauza Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni? Pokud ano, uveďte stručně, čeho se týká?

.....

11. Pokud uvedenou kauzu znáte, odkud jste čerpal/a nejvíce informací? Lze uvést více možností.

Z televize

Z rozhlasu

Z tisku

Z internetu

12. Oslovila Vás tato kauza natolik, že jste chtěl/a získat více detailních informací?

ANO

NE

13. Slyšeli jste o kauze Víta Bárty, financování poslanců politické strany Věcí Veřejných?

ANO

NE

14. Pamatujete si další závažné kauzy? Pokud ano, uveďte je.

.....

15. Myslíte si, že je v České republice dostatek kvalitních investigativních novinářů?

ANO

NE

16. Znáte některé investigativní novináře? Pokud ano, uveďte jejich jména.

.....

17. Myslíte si, že činnost českých investigativních novinářů je v souladu s etikou? Zdůvodněte proč ano/ne.

.....

18. Vyvolává ve Vás řešení některých kauz pochybnosti o objektivitě investigativních novinářů? Pokud ano, zdůvodněte.

.....

19. Myslíte si, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti?
Zdůvodněte, proč ano/ne.

.....

20. Jste žena/muž?

Žena

Muž

21. Jaké máte dosažené vzdělání?

Středoškolské

Vysokoškolské

22. Kolik je Vám let?

.....

Příloha B – Rozhovor s Markem Wollnerem

Doplňující výzkumnou metodou v rámci empirického výzkumu, představuje rozhovor s významným českým investigativním novinářem Markem Wollnerem. Otázky se týkají tématu bakalářské práce, čili investigativní žurnalistiky.

1. Působil jste v řadě deníků, časopisů, kdy jste se rozhodl pro práci redaktora v pořadu Reportéři ČT?

V roce 2004, po řadě přemlouvání od svých šéfů. Do té doby jsem pracoval v Událostech ČT. Pořad Reportéři ČT tehdy teprve pomalu vznikal.

2. Postupem času jste se stal moderátorem a dramaturgem pořadu, jež získal investigativní charakter, čím se liší náplň této práce od investigativního novináře?

Psaní je stejně důležité jako vysílání reportáží v televizi. Rozdíl je samozřejmě ve formě zpracování, které je v televizi jiné, je třeba brát zřetel na širší publikum, které reportáž musí pochopit v daný okamžik, bez možnosti opakovaného čtení, jako třeba v novinách. Ale zásah v televizi je jednak širší a jednak jsou diváci “zasaženi” sdělením ve stejnou chvíli, takže může vyvolat bezprostřednější účinek.

3. Pokud by jste mohl porovnat Reportéři ČT s pořadem Očima Josefa Klímy, čím se ten Váš liší?

Pořad nestuduji, ale myslím, že pořad pana Klímy není investigativní pořad, neodhaluje žádné závažné kauzy z vysoké politiky či byznysu.

4. Kde sbíráte témata, materiály pro vznik reportáží?

Čtením tisku, který řadu věcí jen nakousne, od vlastních zdrojů a z dopisů diváků.

5. Ocitl jste se někdy v nebezpečné situaci, jež souvisí s rizikem tohoto povolání?

Myslím, že riziko je především psychické, strach o svůj život nemám. Je potřeba se vyrovnat s tlaky od mocných lidí, kteří mohou působit na vaše šéfy, zveřejňovat a šířit o vás či vašich kolezích řadu nepravd. Je to práce pod neustálým stresem a v

permanentním konfliktu s významnými lidmi, kteří potřebují oslabit vaše sdělení - snaží se znevěrohodnit vaši práci, nebo vás osobně.

6. Co Vás v práci inspiruje?

Svobodná investigativní žurnalistika je důležitým prvkem demokracie, to dává smysl mému zdánlivě nepochopitelnému konání.

7. Myslíte si, že by mělo být v ČR více investigativních pořadů?

Asi ano. Je tu ale otázka po kvalitě, která je klíčová. Jsou země, kde žádné investigativní pořady nemají, protože je nepotřebují, jako například v Dánsku. Neexistuje tam totiž korupce.

8. V čem vidíte hlavní přínos Reportérů ČT?

Děláme věcnou, klidnou, analytickou žurnalistiku, která nemá ideologické bariéry, nikomu nestrání, řídí se heslem padni, komu padni. Odkryl desítky závažných kauz, které na konec přispěly k tomu, že slovo korupce začali brát politici vážně. Na druhé straně se mi nelíbí, že toto slovo začali zneužívat k vlastní politické kampani a je na místě pochybovat o poctivosti jejich přístupu.

9. Mohl by jste uvést ty nejzajímavější kauzy, jež se Vám podařily s pořadem odhalit?

Předražené jízdenky pražského Dopravního podniku. Kauzy kolem Jiřího Čunka, především jeho zneužívání sociálních dávek. Kauza kolem Aleše Řebíčka, zbohatnutí firmy Viamont během jeho působení ve funkci ministra dopravy. Předražené dálnice. Předražené letouny Casa. Předražené nákupy zdravotnických přístrojů v nemocnicích. Zneužitá dotace poslance Petra Wofa a zdržování jeho obžaloby, které vedlo k pádu Topolánkovy vlády. Kauza Promopro atd.

10. Chystáte nějaké změny v pořadu?

Zásadní ne.

11. Myslíte si, že v současné době je investigativní žurnalistika v české společnosti potřebná?

Rozhodně ano, proto se jí věnuji, jelikož v tom vidím smysl.

12. Myslíte si, že v současné době existuje aktuální téma pro investigativní žurnalistiku?

Ano, je jich desítky, možná stovky, ale ne vše je možné odkrýt.

13. Myslíte si, že investigativní žurnalistika přispívá k řešení problémů ve společnosti?

Určitě ano. Otevírá nové kauzy a taktéž díky investigativních novinářů a pořadů informuje společnost o těchto zásadních problémech. Ovšem může být i zneužita k nesprávným cílům.

14. Myslíte si, že činnost českých investigativních novinářů je v souladu s etikou?

Neleze takto paušálně odpovědět, je to individuální. Hodně záleží na osobnosti novináře a konkrétním případě. Nicméně neetické je lhát, krást, podplácet a odhalit pravdu je etické.

15. Vyvolává ve Vás řešení některých kauz pochybnosti o objektivitě investigativních novinářů?

Čeští investigativní novináři jsou na dobré úrovni, ale vždy se mohou najít určité pochybnosti u konkrétních případů.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Nikola Petruželová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Postavení investigativní žurnalistiky v českém mediálním prostředí

Rok: 2015

Počet stran textu: 55

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet internetových zdrojů: 27

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Svobodová, CSc.